

Aydınlık Yüzler

SEDAT ÖZKOL

SEDAT ÖZKOL KİMDİR?

KİŞİSEL TANITIM :

ÜSKÜPLÜ YAZMACI SAMİ USTA'NIN OĞLU
"SEDAT HOCA"

İnsanın kendini tanıtımı belki de dünyanın en güç işi. Çünkü her insan, hem, "**İnsan**" olarak diğer bütün insanlarla, "**İnsanlık Özü**"nde bir ve aynıdır; hem de yine "**İnsan**" olarak eşsiz, benzersiz ve tektir.

Onun için ben kendimle ilgili olarak pekçok şey söyleyebilirim. Örneğin, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi 1960 yılı mezunuyum. ABD'de Fulbright burslusu olarak 1961-1962 yıllarında Rolla School of Mines & Metallurgy'de yüksek lisans ve 1962-1965 yılları arasında araştırma asistanı olarak Oklahoma Devlet Üniversitesi'nde Zemin Mekaniği ve Temel İnşaatı'nda doktora çalışması yaptım. 1965-1967 yılları arasında St Louis Üniversitesi'nde İnşaat ve Endüstri Mühendisliği dersleri verdim. 1967 yılında yine Oklahoma Devlet Üniversitesi'nden Endüstri Mühendisliği Yüksek Lisans derecesi aldım. 1967-1969 yılları arasında T.C.Deniz Kuvvetleri Taşkızak Tersanesi'nde Yedek Subay olarak görev yaptım. 1969-1971 yılları arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde İnşaat Mühendisliği Bölümü'nde ders verdim ve Mühendislik Fakültesi Dekan Yardımcılığı'nda bulundum. 1971-1976 yıllarında DAPTA Mühendislik-Müşavirlik firmasında "**Proje Yöneticisi**"; 1976-1978 yıllarında Ankara Belediyesi Elektrik, Gaz, Otobüs Genel Müdürlüğü'nde (EGO) İnşaat Dairesi Müdürü; 1978-1980 yılları arasında İşletmeler Bakanlığı KİT Yatırımlar Genel Müdürü; 1980-1987 yıllarında Etiplan Mühendislik-Müşavirlik Firması'nda Genel Müdür; 1987-1990 yıllarında Üçgen İnşaat'ta Sorumlu Teknik Müdür;

1990-1993 yılları arasında Baran İnşaat'ta yine Sorumlu Teknik Müdür olarak görev yaptım. 1993 yılından bu yana Epsilon Şirketler Grubu Uluslararası Projeler Koordinatörü'yüm. Epsilon Eğitim / Yönetim Danışmanlığı'nın Kurucusu ve Genel Müdürü'yüm.

1967 yılında ABD'nin Missouri Eyaleti'nin St. Louis şehrinde Türk-Amerikan Dostluk Cemiyeti'nin kuruculuğunda bulundum ve cemiyete başkanlık ettim. 1970-1971 ve 1979-1980 yılları arasında Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği-TMMOB'ye bağlı İnşaat Mühendisleri Odası'nın Genel Başkanlığı'nı yaptım. 1979-1980 yıllarında Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu'nda görev aldım. Türk - Amerikan İşadamları Derneği (TABA) Genel Sekreteri ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) bünyesindeki Türk - Avustralya İş Konseyi Kurucu Başkanı olarak görev yaptım. İnşaat Mühendisleri Odası, Tüketiciciyi Koruma Derneği - TÜKODER, Türk - Amerikan İşadamları Derneği (Turkish - American Business Associations TABA AmCham) üyesiyim.

Yazdığım kitapların başlıcaları, "**Gerİ Bıraktırılmış Türkiye**", "**Tekelci Kapitalizm ve Türkiye**", "**Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası**", "**Yok Aslında Birbirinizden Farkınız**", "**Atla Boğaz Köprüsü'nden Marcus Curticus**", "**Oydaşmak ya da Oydaşmamak İşte Bütün Mesele**", "**Özgürleşmek İçin Hemşerileşelim; Hemşerileşmek İçin Özgürleşelim**", "**Dün Bugündür; Bugün Düündür**", "**100 Soruda Alaturkafranga Sosyalizmin Otopsis-Ben Yaşarken Ölmüşüm**" ve "**Övünmekte Haklıyız; Çünkü Beşiktaşlıyız**"dır.

Bilim, teknik, sosyal gelişmeler, v.d. alanlarda yayımlanmış çok sayıda makalem var. Özellikle taahhüt sektörü ile ilgili birçok araştırmanın yöneticiliğini yaptım.

35 yıllık bir mesleki yaşam için görüldüğü gibi, pek verimli sayılmayan bir özgeçmiş.

Yine de burada yukarıda yazdıklarım, "**özgün**", "**eşsiz**" ve "**benzersiz**" sayılmaz. Özgeçmişteki "**Sedat Özkol**" adını değiştirin; pek çok kişiye uyabilir böyle bir özgeçmiş. Ama, her insan gibi, sizler gibi, hepimiz gibi, beni de "**eşsiz**" ve "**benzersiz**" kılan bir yanımdır. Ben 60 yıl önce Yugoslavya'nın Üsküp şehrinden Türkiye'ye göçetmiş, Üsküplü Yazmacı Sami Usta'nın ve Hasan Kızı Macide'nin tek, biricik oğluyum. "**SEDAT HOCA**"yım. Benim gerçek "**künyem**" bu.

UZAY GEMİMİZ DÜNYA, TITANIC GİBİ BATIYOR; DOĞAL KAYNAKLARIYLA, OZON DELİÇİYLE BATIYOR...

"Evrensel insanlık sorunları bağlamında kim benimle yürürse o benim dostum, arkadaşım ve kardeşimdir."

SEDAT ÖZKOL "SEDAT HOCA" İLE SÖYLEŞİ

Söyleşiyi Yapan: Mustafa ATMACA
Fotograf ve Video Kayıt: Özgür ATMACA

MUSTAFA ATMACA : Sevgili Sedat Abi; size öncelikle bu söyleşinin amacını açıklamak istiyorum: Amacımız ta-rihe kayıtların doğru düşülmesidir. Bunun için kişilerle ilgili söylenmiş ve yazılmış şeyleri kişilerin de görüşü alınarak tarihin karar vermesine o şekilde sunmak etik bir sorundur.

Odamızın gerçek tarihinde sizin gibi mesleğimizde "abi" olmayı haketmiş meslektaşlarımızın bugüne değinli birikimlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir yer olacağını düşünüyoruz. "Aydınlık Yüzler" adıyla başladığımız bu söyleşi dizisinin ikinci sevgili Güney Abi ile yaptığımız. 1970'li yıllardaki Odamıza ve ülke teknopolitikasına ilişkin çok önemli bilgiler veren rahmetli Güney Abi bir çok konunun detaylarını "Bunları Sedat'a sorun" diyerek bir çeşit vasiyette bulunmuştu. Sizinle görüşme isteğimizin bir başka amacı da budur.

Sizden aydınlatmanızı isteyeceğimiz ilk konu sayın İrfan Karaoğlu'nun hatıralarını yazdığı kitapta iddia ettikleriyle ilgilidir.

İrfan Karaoğlu bey, kitabının 185. sayfasında şöyle diyor: "70 yılına kadar İnşaat Mühendisleri Odasını yöneten Eşref Özand, bıkılmış olacak ki, yönetimden çekilmiş ve yerine ODTÜ İnşaat Bölümü profesörlerinden Sedat Özkol seçilmiştir. O tarihlere kadar İnşaat Mühendisleri Odası, son derece sakın bir hüviyet içinde görev yapardı, daha doğrusu var mıydı, yok muydu, belli olmazdı". Diyor ki, "Odanın dergisi, (yani TMH'dan bahsediyor) Türkiye halklarından bahsetmeye başladı". Halbuki size de bir suretini takdim ettiğim, elimde de bulunan yazı kopyalarında buna benzer hiçbir şeye rastlayamadım.

Siz bu iddiaları nasıl yanıtlıyorsunuz?

SEDAT ÖZKOL : Esasında tabii tarihle ilgili birtakım değerlendirme ve yaklaşımlar, bizim kendi tarihimizde çok ayrıntılı olarak var. Osmanlı Devletinde -İmparatorluğu demiyorum- tarihi belgelerin kaydedilmesi ve sak-

lanması, en temel gelenekler arasında. Bugün Osmanlı arşivlerinin değerlendirilmesi ve araştırılmasına kalkıldığında, bunun elektronik ortamda bile yıllarca süreceği biliniyor. Dolayısıyla, tarihe kayıt düşmek, tarihe doğru kayıt düşmek, bizim kendi tarihsel geleneklerimiz içerisinde yer alıyor. O bağlamda da siz, böyle bir çalışmayla, İnşaat Mühendisleri Odası çerçevesinde de var olan tarihsel gerçekleri ortaya çıkarabilmek veya onları daha sağlıklı olarak tanımlayabilmek için hayırlı bir girişimde bulunmuşsunuz, sizi kutluyorum. Hiç birisi olmasa bile, sadece Güney ağabeyle yapmış olduğunuz söyleşi bile, bizim yaptıklarımıza ve Türkiye'mize ve geleceğimize ışık tutan, gerçekten aydınlık bir yüzün aydınlık bir ifadesi. Güney ağabeyinin yüzü aydınlıktı, hayatı aydınlıktı, yaptıkları aydınlıktı, odadaki varlığı aydınlıktı ve söyledikleri aydınlıktı ve hâlâ aydınlık. Ondan dolayı, sadece ve sadece o söyleşi yapılmış olsaydı bile, size, yapılan çalışmalara sonuna kadar saygı duyardım ve duyuyorum; ki, onun yanında başka çalışmalar da yaptınız.

Beni gerçekte Sedat Özkol olarak tarih çok fazla ilgilendirmiyor. Tarihin içerisinde birtakım şeylerin yapılmış olması veya yapılmaması, onun içerisinde birtakım doğrular büyük önem taşısa da, belirleyici değil. Ancak, tarihi bilmek, tarihi doğru anlamak ve kavramak, insan olarak görevlerimiz arasında. Çünkü, belleksiz bir insan nasıl kendi yaşamını değerlendiremiyorsa; belleksiz bir toplum da yaşamını değerlendiremez. Onun için belleksiz bir oda da -İnşaat Mühendisleri Odası için konuşuyorum- veya belleksiz inşaat mühendisleri de, kendilerini sosyal yaşamda, psikolojik yaşamda, mesleki yaşamda tutarlı, hayırlı, insancıl, toplum ve insanlık yararına işler de yapamazlar. Ondan dolayı, tarihin bu anlamda önemli bir yanı var.

İnşaat Mühendisleri Odası'nda 1970 yılındaki yönetim değişikliğinin arkasında yatan oluşumu, kabaran dalgayı; olayların diğer meslek odalarına, diğer sivil toplum kuruluşlarına, Türkiye toplumuna ve Türkiye'deki var olan katmanlara, sınıflara yansımaları, tabii birçok eserle ortaya konuldu ve konulmakta. Ayrıca şunu söyleyeyim: İnşaat Mühendisleri Odasının ve inşaat mühendisliğinin tarihi hakkında eserler var; arandığında bunlar bulunabilir. Örneğin Yüksek Mühendis Mektebi hakkında yazılmış 700-800 sayfalık çok güzel bir eser var ve bunu İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesinden bulabilirsiniz.

Onun dışında, gene inşaat mühendisleri ya da mühendisler hakkında yazılmış yazılar var, TMMOB'nin 60'lı yıllarda ve 70'li yılların başında yapmış olduğu çalışmalar var, değerli sosyolog Nilüfer Göle'nin burada "Mühendisler ve İdeoloji" kitabı var. Yani, böyle üzerinde tartışsak bile; mühendisleri, mühendislik ideolojisini, mühendisliğin tarihini ortaya koyan birtakım çalışmalar ve eserler var. Biz, inşaat mühendisleri olarak, bu konuda mimarlar kadar duyarlı değiliz. Ancak, parmağınızı bastınız; bunun üzerinde ayrıntılı olarak durup, belki bunu da İnşaat Mühendisleri Odasının eğitimleri içerisinde, aynı zamanda inşaat mühendisleri eğitiminde de, mühendislik ahlakı bağlamında, Türkiye'de ve dünyada mühendisliğin tarihi, bir ders olarak anlatılırsa veya bir sempozyum veya se-

miner biçiminde anlatılırsa, o daha aydınlık bir katkıda bulunur diye düşünüyorum.

Bu genel değerlendirmeden sonra, şunu söyleyeyim: 1970 yılında rahmetli Eşref Özand'ın Başkanlığındaki yönetim, esasında temelde Türkiye'nin ve odamızın çıkarlarını büyük ölçüde veya tamamıyla savunan bir yapıydı. Yani, yerine geldiğimiz Yönetim Kurulu, yurtsever, insansever; tekniği ve bilimi, insanlığın ve ülkemizin, inşaat mühendislerinin ve Türkiye'nin, milletimizin, ulusumuzun hayrına kullanmayı amaçlayan bir Yönetim Kuruluydu; onu burada saygıyla anıyorum. Dolayısıyla, 70 yılında orada bir dönüşüm gerçekleşti. Ancak, o dönüşüm veya sıçrama, gökten zembille inen bir çalışma değildi; onun arka planında Eşref Özand'ın, o yönetimde yer alan İzzettin Silier'in ve diğer ağabeylerimizin de hayırlı ve hoşgörülü yaklaşımları vardı. Yani, biz, onlarla çatışarak değil; belki görünüşte, biçimsel çatışarak, ama özde birleşerek yönetime geldik. Dolayısıyla 70 yılındaki dönüşüm, bir kopuş değil; odamızın gelenekleri içinde var olan olumlu değerlerin, inançların ve birikimlerin bir üst düzeye çıkartılması diye tanımlanabilir, onu öyle görelim.

M.A. : Yani, bir çatışma veya bir iktidardan bir çeşit zorlayarak indirme gibi?

S.Ö. : Zaten bizim odamızda veya bizim gibi sivil toplum kuruluşlarında, meslek odalarında zorlayarak, meşruiyet dışı, yasadışı işlemlerin yapılması mümkün değil. Bunu iddia edenler olabilir; bu olmamıştır, o yapılamaz. Ondan dolayı, zaten yapılan iş, belirli bir Yönetim Kurulu aday listesiyle katılan arkadaşlarımızı, -delegeler yoktu o zaman- Yönetim Kurulumuzu sunmak ve onların takdirini almak ve öyle oldu. Onun arkasında, yani "Eşref Özand yorulmuştu ve yönetimi Sedat Özkol'a bıraktı" gibi bir şey yok; çünkü biz, hiç değilse görünüşte, rahmetli Eşref ağabeyimizin yönetimine karşı bir listeyle geldik. Dolayısıyla, yönetimin bize bir anlamda verilmesi söz konusuydu; ama bir anlamda da, o yönetimin dışından yeni bir taze kan alınması gündemdediydi. Ayrıca şöyle boyutlar vardı: Yönetim Kurulu, daha sonra da odamıza değerli katkıları olan İzzettin Silier ağabeyimiz, duyduğum kadarıyla bizim listemizi, dışarıda, gelen inşaat mühendislerine, "gençlerin listesi burada, onlara oy veriniz" diye dağıtmış. Bunu bana daha sonra anlattılar; yani bu kadar hayırlı ve hoşgörülü bir yapılanma içerisinde oldu.

M.A. : Yani, 16. Dönemde yönetimi biz alırken, son derece demokratik bir yarışla seçimi almıştık diyorsunuz.

S.Ö. : Evet, öyle oldu. Eşref Özand yorulmamıştı; neden yorulmamıştı; çünkü Eşref Özand yorulan bir insan değildi. Eşref Özand ağabeyimiz, zannediyorum ki 80 küsur yaşlarda öldü, öldüğü zamana kadar da aktifti; mesleki anlamda mücadele yaptı, savaştığını sürdürdü, onurlu bir inşaat mühendisi olarak yaşamını noktaladı. Eşref Özand'ın yorulması söz konusu değildi; çünkü yorulmaz bir kişiliğe sahipti. İzzettin Silier ağabeyimizin de yorulması söz konusu değildi. Dolayısıyla, onu öyle düzeltelim; sübjektif bir değerlendirme, ama İrfan ağabeyimizin -o da bizim ağabeyimizdir- değerlendirmesi o. İkincisi, orada sizin belirttiğiniz bir konu var; işte "odalar, o

zamana kadar hemen hemen hiçbir şey yapılamayan kuruluşlardı" gibi bir ifadesi var kendisinin; siz söylediniz, okudunuz şimdi. Yani, zamanı boşa geçiren yerler gibi...

M.A. : Yani, daha çok sessiz sedasız, yaptığı çalışmalar kimsenin dikkatini çekmeyen bir yapılanmaydı; daha sonra klüp havasından çıkartılması şeklinde...

S.Ö. : Esasen odada geçmişte birçok şeyler yapılmıştı, onlar da göz önünde değil; ama odada o zamana kadar öyle karşı karşıya geçmiş iki siyasi kesim yoktu; yani sağ görüşün sahibi olan mühendisler ve sol görüşün sahibi olan mühendisler veya daha ilerici görüşlere sahip olanlar; böyle bir çatışma yoktu. Dolayısıyla, 70 yılındaki önemli yapılanma bu; yani eski yönetimle değil, odanın içerisinde var olan iki eğilimin çatışması şeklinde gündeme gelebilir.

Artı, halklarla ilgili noktayı söyleyeyim: O, İnşaat Mühendisleri Odasının yayınlarında ben de öyle bir şey hatırlamıyorum; ne benden, ne başka arkadaşlardan öyle bir ifadenin gündeme gelmesi mümkün olamazdı. Çünkü, şundan dolayı olamazdı: Güney ağabey, -o zaman da bizim ağabeyimizdi- herhangi bir şekilde, tırnak içinde sorumsuz boyutlara dönebilmesini daha başından engellerdi (benim veya başkasının). Dolayısıyla, Güney ağabeyin kendisi zaten, böyle bir şey olsa veya yaklaşım olsa, kulağımızı çekerdi; bizim ustamızı o. Ondan dolayı, böyle bir şey söz konusu değil; ama birtakım yayınlarda -bizim odamızda değil, başka yayınlarda, sol yayınlarda- 12 Marttan önce de, halklar terimi kullanıldı. Oda yayınlarında ve bizim Yönetim Kurulu üyeleri tarafından kullanılmadı, siyasi mahiyetteki dergilerde; işte "Türkiye Solu" ve saire, böyle yerlerde çıkmış olabilir.

Bizim odamızın 70'li yıllardaki yapılanması şu: Ben, Amerika'dan gelmiştim, 1967 yılında dönmüştüm, İTÜ İnşaat Fakültesi mezunuyum. Amerika'da inşaat mühendisliğinde doktora ve endüstri mühendisliği yüksek lisans çalışması yapmıştım. Askerliğimi yaptıktan sonra da ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak çalışıyordum. O sırada iki kitabım çıkmıştı; "Geri Bıraktırılmış Türkiye" ve "Emperyalizm, Tekelci Kapitalizm ve Türkiye". Böyle kendine göre birtakım şeyleri yazan çizen bir kişiliğim vardı. O zaman da ODTÜ'de değerli öğretim görevlileri arasında sınıf arkadaşım Erhan Karaesmen de vardı. Erhan Karaesmen, bir gün bana, İnşaat Mühendisleri Odası başlığında bir çalışma yapıldığını söyledi ve beni bir toplantıya davet etti. İşte o toplantıda ilk defa Güney ağabeyle ve hareketin arkasında yer alan, temel motor gücü oluşturan İlkey İzer ve Mehmet Ormanci meslektaşlarımızla tanıştım, tanıdığım başka arkadaşlarım da vardı. Ancak, o yapılanmada İnşaat Mühendisleri Odasına yeni bir hayat, yeni bir kan, yeni bir atılım verilmesi gerektiği konuşuluyordu. Ben de oraya katılmıştım; benim yaptığım konuşmalar çerçevesinde, arkadaşlar, benim Yönetim Kurulunda olmamı ve Yönetim Kuruluna Başkan olmamı önerdiler.

Gerçekte başkanlık, hep Güney Özcebe'nin, Güney ağabeyin hakkıydı. Ancak, Güney ağabey, olağanüstü özverili kişiliğe sahip olduğu için, bizim de gençliğimizi

görerek, öne çıkmamızı özendirdi. Dolayısıyla biz, Yönetim Kurulu oluşturduk ve o Yönetim Kurulu içerisinde, Yönetim Kurulunda Güney Özcebe, Selahattin Karababa, Semay Taneri, Erman Tamur, İlkay İzer, Uğur Kökten ve ben vardım. Bu Yönetim Kurulu, liste halinde aday olduğunu deklare etti ve seçimlerde 7 arkadaşımız seçilerek kazandı. Yapılanma böyle oldu; ama bizim şansımız vardı; çünkü o sırada İnşaat Mühendisleri Odası Genel Sekreterliğinde de Rüştü Özal ağabeyimiz vardı. Yani, biz, hiçbir zaman sıfırdan işe başlamadık; bir yandan geçmişte Eşref Özand, İzzettin Silier ve benzeri ilerici-yurtsever ağabeylerimizin birikimi ve deneyimi var; bir yandan, odanın kendi bürokratik yapısı içerisinde Rüştü Özal gibi üstün deneyimleri, birikimleri ve feraseti olan bir ağabeyimiz var, içimizde Güney Özcebe gibi bir ağabeyimiz var. Dolayısıyla, biz öyle yerden çıkan birisi gibi gelmedik yönetime; onun maddi temelleri, objektif, nesnel koşulları vardı, ona yanıt vererek yönetime geldik ve tamamıyla meşruiyet ve yasalık sınırları içerisinde oldu bu.

M.A. : 17. Kongre öncesinde, yine İrfan beyin kitabından okuyorum; "71 Şubatında odayı Sedat Özkol'dan almak için Genel Kurula hazırlık çalışmaları başladı. Sedat Özkol, en sıkı rakip olduğumuzu anlamıştı. Sedat Özkol'un, ODTÜ'den mezun olmamış öğrencileri odaya kaydettiği duyumlarını alıyorduk. Kongre, 27 Şubat 71'de Siyasal Bilgiler Fakültesinde yapıldı. Mümtaz Soysal dekandı; Kongre yeri amaçlıydı, Siyasal, aranan öğrencilerle doluydu. Güney Özcebe, 'ben salona hakim değilim' dedi. Sedat, salonu terk etmemizi istiyordu" diyor. Olayları siz daha iyi anlatırsınız; özellikle Kongre salonunda Başkanlık Divanı seçimi sırasında çoğunluğu aldıklarını söylemelerine rağmen, sizin sayıları yanlış saydığınızı ve çoğunluğun onlarda olmadığı şeklinde bir iddiala bulunduğunuzu, o nedenle onlar da 450 kişilik bir grupta salonu terk ettiklerini, Devlet Su İşlerinin salonuna gidip Kongre yaptıklarını ve bunları tutanaklara geçirterek mahkemeye verdiklerini ifade ediyor... Bu iddiaların tarafı olarak, özellikle sizin adınız geçiyor.

S.Ö. : Şöyle: İrfan ağabeyimize tabii şu anda da, o zaman da mesleki gelenek ve göreneklerimiz itibarıyla saygım sonsuzdu; ayrıca çok değerli bir mühendis olduğunu da biliyorum, başarılı çalışmaları olduğunu biliyorum ve saygıyla karşılıyorum. Dolayısıyla, oradaki ifade, herhalde heyecan veya dil sürçmesiyle oluştu. Kendisi yeniden okuduğunda, belki o ifadeyi oraya koymazdı, belki başka türlü yazardı. Gerçekten de gerçek bir yapılanma içerisinde çalışma yapıldığı doğru; yani tamamen İrfan Karaoğlu ağabeyimizin ve başkalarının o yapılanma içerisinde olduğunu bilemem. Bizim bildiğimiz şeydu: İnşaat Mühendisleri Odasındaki Sedat Özkol'un Başkanlığındaki Yönetime karşı, Türkiye'de özellikle kamu kesiminde siyasi iktidarın ve hükümetin katkıları ve yönlendirmesiyle, "ne pahasına olursa olsun, yönetim onlardan alınsın" şeklinde bir yaklaşımın, direktifin, talimatın verildiği şeklinde duyumlar geliyordu. Bunlar, yüzde 100 doğrudur veya yanlışır demiyorum; bu duyurular geldi ve bunlar deklare de ediliyordu. Nitekim yapılan organi-

zasyon da onu gösteriyor; yani kamu kurum ve kuruluşlarının araçları, Devlet Su İşlerinin salonunu oraya tahsis etmesi filan da temelde o günkü siyasi iktidarın da İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulundan memnun olmadığını gösteriyordu. O bağlamda, İrfan Karaoğlu ağabeyimizin ve arkadaşlarının bize karşı farklı bir Yönetim Kurulu çalışması içinde bulunmaları, onların en doğal, meşru ve yasal hakları; ama bizim de yönetime yeniden aday olmak için çalışmak istememiz veya böyle arzu da bulunmamız da bizim en doğal, meşru ve yasal hakkımız, nitekim öyle oldu. O günkü kongre, Siyasal Bilgilerde oldu. O kongrede de yanlış hatırlamıyorsam, yönetmeliğin İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanına vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde, Divan Başkanı seçimlerini ben yaptırımdım, yönetmeliğin ilgili maddesini hatırlamıyorum. Orada iki aday çıktı; adayların isimlerini de hatırlamıyorum. Bir tanesi, İnşaat Mühendisleri Odasındaki yönetimin, yani bizim desteklediğimiz bir adaydı; diğeri de İrfan ağabeyimizin ve diğer arkadaşların desteklediği adaydı.

M.A. : İrfan Beylerin divan adayları Mükerrerem Taşçioğlu oldu.

S.Ö. : Onların adayı Gündüz Hekimoğlu'ydu galiba.

M.A. : Mükerrerem Taşçioğlu olduğunu İrfan Bey kitabında bahsediyor: "Sedat adayları İstedil, ben Mükerrerem Taşçioğlu dedim; bizim başkan adayımız yoktu, onların adayı ise eski Bayındırlık Bakanı Halk Partisi Konya Milletvekiliği yapmış olan Rüştü Özal'dı".

S.Ö. : Hatırlayamıyorum, kayıtlara bakmanız lazım. Ben, öyle olduğunu zannetmiyorum; zannediyorum ki onların adayı Gündüz Hekimoğlu'du, bizim ki de Ünal Karacan'dı. Tam kesin hatırlayamıyorum; aradan 30 yıl geçti. Kendisinde de bellek yanılsaması olabilir, bende de olabilir; ancak, önemli olan şu: İki aday vardı, doğru; bu adaylarla ilgili seçim yapılacaktı. İkincisi; İrfan ağabey, bugün benimle karşı karşıya kalsa, bu söylemiş olduğunu değiştirir. İnşaat Mühendisleri Odasına ODTÜ'lü öğrencilerin kaydedilmesi mümkün değil. Zaten eğer öyle bir şey olsaydı, -biraz sonra konuşacağız herhalde- 12 Marttan sonra biz tutuklandığımızda, o günün savcıları ve mahkemesi, onun hesabını bizden sorardı. Artı, şöyle sorardı: Bizden sonra yönetime gelmiş olan Devlet Su İşleri Genel Müdürü -gene o da ağabeyimiz, zannediyorum Güney ağabeyin de sınıf arkadaşı- Sayın Timuçin Tümer'e, sıkıyönetim mahkemesi tarafından yazılı soru soruldu; -bu, belgelerde var, o zamanki DEV-GENÇ davasında var- "İnşaat Mühendisleri Odasında sizden evvelki yönetimin yasadışı herhangi bir harcaması, eylemi, fiili olmuş mudur; siz gördünüz mü, tespit ettiniz mi?" diye. Gelen yanıt; -bize karşı olan Yönetim Kurulu bu, ama namuslu bir yöneticisi Timuçin Tümer; farklı görüşlerde olabilir, ama onurlu bir yönetici- "Böyle bir yasadışı, hatta meşruiyet dışı bir harcamaya, yaklaşıma veya uygulamaya rastlanmamıştır" diye yazı geldi. Bu yazıyı ben daha sonra kendim buldum.

M.A. : Güney ağabey, onu özellikle söylüyor; eğer hesaplarımızda bir hata, bulunmuş olsaydı, sıkıyönetim

İflahımızı keserdi demişti.

S.Ö. : Sadece hesaplarda değil, kayıtlarda; yani siz, ODTÜ'ü öğrencileri oraya kaydetmeniz, bir yere bunu koysanız, daha sonra sıkıyönetim mahkemelerinde bunlar teker teker elekten elenircesine araştırılrsa ve orada bir tek ODTÜ'ü öğrenci bulursa, bunun hesabı İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyelerinin tümünden sorulmaz mı; ki, davadan hepsi beraat etti. Dolayısıyla, bu, heyecanla söylenmiş bir yaklaşımdır diyorum. Seçimler şöyle oldu: Kongre tabii kalabalıktı, çok heyecanlıydı, dinamikti, canlı bir tavır vardı, tansiyon çok yüksekti. Ben, bana verilen yetkiyi kimseyle paylaşmak istemedim, hakkım olan bir yetkiydi. Ben, zaten hâlâ paylaşmam böyle bir yetkim; o yetkilere sahip olanlarla paylaşırım. Bu, yasalar çerçevesinde Odanın Yönetim Kuruluna Başkanına verilen yetkiler var; keyfilik yok burada. O şeydu: 2 aday, 4 aday, 5 aday olacak, onları sayacağız; saydıktan sonra ben, "buyurun, isterseniz siz de sayın" diyeceğim ve açıklayacağım. Nitekim böyle oldu; ama orada ve o heyecan içerisinde onlar belki de o heyecanlı tavır içerisinde seçimi kendilerinin kazandıklarını söyleyerek ayrıldılar Genel Kuruldan ve bir yerde ayrı bir Genel Kurul yapmak istediler.

M.A. : DSI Salonunda yapılmış ve İrfan Bey öyle diyor.

S.Ö. : Zannediyorum ki, orada gene kayıtlara bakılırsa, Noterce tespit edilen üyeler arasında numarası ve ismi yanlış olan kişiler de var; yani Devlet Su İşlerinde yapılan Genel Kurulda. Önemli olan şu: Siz, burada, "tarihe karşı sorumlusunuz" diyorsunuz, sorumluyum; İnşaat Mühendisleri Odasına karşı da, Türkiye'ye, İrfan Karaoğlu'na karşı da sorumluyum, O gün, benim söylediğim rakamlar doğrudu, hile hurda yoktu, sayım doğrudu ve İnşaat Mühendisleri Odasında bizim Yönetim Kurulumuzun adayı olan kişi Divan Başkanlığını kazanmıştı. Bir kere daha söylüyorum, namusum üzerine söylüyorum, 30-40 yıllık meslek yaşamım üzerine söylüyorum, inançlarım ve değerlerim üzerine söylüyorum; hiçbir hile yapılmadı.

M.A. : İrfan Bey, "Salonda 700 kûsur kişi vardı, 450'den fazlası Mükerrrem ağabeye oy verdi, gerisi onların adayına" diye devam ediyor: "DSİ Salonunda yaptığımız, yani Siyasal Bilgilerin salonundan ayrılarak yapılan seçimlerde İrfan Karaoğlu, Azimet Köylüoğlu, Güven Ünal, Günçer Ayal, Şerif Pora, Öztekin Büyükalp'ten oluşan bir liste oluşturduk." Ondan sonra mahkeme safhası var; mahkemede avukatlığı Yekta Güngör Özden yapmış, çok ilginç bir şey.

S.Ö. : Siz, orada şunu vurguluyorsunuz: İnşaat Mühendisleri Odasındaki ilercisi, yurtsever Yönetim Kuruluna karşı açılan davada, bize karşı açılan davada, bize muhalif olanların avukatlığını yapan kişi Yekta Güngör Özden'dir" diyorsunuz, onu söylüyorsunuz; doğrudur.

M.A. : Orada çok önemli bir iddia daha var: "İçinde bulunduğumuz bu dönem, olay, komünist ihtilalin bir oyunuydu; millet, meslek odalarını, üniversiteleri, işyerlerini bölüyorlardı. Gün Sazak, bizimle toplantıya merak için gelmişti; bir olay çıkarsa bize arkadaşlık gereği yardım

edecekti" ifade bu. İrfan Bey devamla;

"Bir başka konu: Gün Sazak bu Kongredeki olayları gördükten sonra MHP'ye girmişti. Bu olayların hemen akabinde de 12 Mart 1971 geldi; yani Gün Sazak'ın MHP'li olmasının vesilesi, bu olayların olduğunun iddiası. Bunu da yine altını çizerek dikkatinize sunuyorum.

S.Ö. : Allah rahmet eylesin.

Tabii bu iddialar benimle veya bizimle ilgili birtakım değerlendirmeler değildir. Bunlar, İrfan ağabeyin kendi görüşleri ve bu görüşlere de saygı duyuyorum. O görüşleri kendisi bugün aynen savunuyor olabilir veya farklı savunuyor olabilir. İnşaat Mühendisleri Odasıyla ilgili olarak söyleyebileceğim tek şey şu: Heyecanlı, dinamik, atak, coşkulu, yurtsever bir Yönetim Kurulu yapılanması içerisinde belki heyecanı fazla bulunabilir, ama bu Yönetim Kurulunun, yönetime gelirken de, yönetimde de, yönetimden ayrıldıktan sonra da meşruiyet ve yasalık dışı hiçbir tavır olmadı; varolan Oda Yönetmeliği, Oda Yasası ve gene aynı zamanda bugünün Anayasası ve yasaları, hatta onun da ötesinde meşruiyet çizgisi içerisinde, yani kamu vicdanında yanıtlanacak bir tavır içerisinde olmadı. Belki bugün İrfan ağabeyi de böyle bağlamıyor bu sözler; ama yine de onun siyasi görüşlerine ve yaklaşımlarına saygı duyuyorum ve rahmetli Gün Sazak'ı da rahmetle anıyorum.

M.A. : İrfan Bey'in bir başka iddiası "Davayla ilgili en önemli sorun, Odanın tüzelkişiliğinin olmaması nedeniyle TMMOB'nin davayı kabul etmesiydi. Dava açık, böyle bir sorunla karşılaştık. TMMOB davayı kabul etmeseydi biz dava açamıyorduk".

S.Ö. : Onların dava açtığı kurum TMMOB idi.

M.A. : İrfan Bey'in bir başka iddiası iddiası: "O tarihe kadar sıkı CHP'liydim, Ulus Gazetesinin bizim için 'gerici' demesi komünizmin CHP'yi de işgal ettiği anlamına geliyordu". Bu ilginç ve enteresan bir değerlendirmedir. O dönemki Avukat Yekta Güngör Özden vasıtasıyla Bülent Ecevit ile görüşüyorlar. Bülent Ecevit reddediyor. "Sizler farklı görüşte olabilirsiniz, farklı görüşte mühendisler olabilir" şeklindeki ifadesine de oldukça sınırlanıyor. 17. Kongre sonuçta iptal ediliyor. O dönemde galiba siz içeri giriyorsunuz. "Sedat tutukluydu, solcular itibarsız haldeydi" diyor. 18. Kongre 12 Mart dönemi içerisinde olan bir kongreydi. "Timuçin Tümer Başkanlığında kongre alınıyor. Selanik Caddesindeki 1. kattaki Merkezde toplandı. Zaten 19. Kongrede de yeni baştan kongre seçilerek kaybettik" diyor.

S.Ö. : Esasında bunlar hiç önemli şeyler değil; bizim Odamızın tarihinde de çok önemli şeyler değil. İrfan Karaoğlu ağabeyimizi biliyorum, yüzdeyüz namus erbabı olan bir mühendis ağabeyimiz. Farklı görüşlerde olabiliriz, belki hâlâ farklı görüşlerdeyiz, ama Türkiye sevgisi, insanlık sevgisi ve meslek onuru bağlamında ben İrfan Karaoğlu ağabeyimizle olağanüstü ortak yanlarımız olduğuna inanıyorum; o zaman da inanıyordum, şimdi de inanıyorum. Heyecanlar içerisinde benim de söylemiş

olduğum şeyler olabilir, onlar kırıcı şeyler söylemiş olabilir, ama bunlar, orada kayıtlara geçtiği için şu anda okunuyor, belki bizim söylediklerimizi de belki bir yerlerde o zaman kaydetmiş olsalardı, o zaman onlar da bizi şu anda farklı bir boyutta gösteren laflar şeklinde gündeme getirilebilecek. Yani burada çizilen tablo bence İrfan Karaoğlu ağabeyimize haklılık taşıyor, yani haksızlık yapıyor gibi geliyor bana. Ben şimdi onu savunuyorum neden savunuyorum? Çünkü, o günün koşulları içerisinde o da kendi inançlarını savunan bir ağabeyimiz olarak belki bizim ve benim bazı konulardaki aşırı heyecanımız ve aceleciliğimiz onda ve onun gibi arkadaşlarda birtakım değerlendirmelere neden olmuştur. Ondan dolayı, buluşabileceğimiz noktalar yerine kopuşacağımız noktalar öne çıkartıldı. Yoksa, meslek onuru, inşaat mühendislerinin mesleki haysiyeti ve gelişmesi; Türkiye'nin ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan daha ileri gitmesi konusunda İrfan Karaoğlu'yla Sedat Özko'lun, Timuçin Tümer'le Güney Özcebe'nin genel anlamıyla özelemleri arasında bir fark olduğunu zannetmiyorum. Siyasi görüşler farklı olabilir; ama ülke, toplum ve insanlık çıkarları bağlamında ortak yanlarının, farklı yanlarından çok daha fazla olduğuna o zaman da inanıyordum, şimdi de inanıyorum. Önemli olan, bugün içinde bulunduğumuz noktadır, İnşaat Mühendisleri Odasının TMMOB içinde bulunduğu noktadır.

Şimdi tarihi hesaplıyorsunuz, ama tarihi tanımlayabilmek için, tarihe gelecekte bakmak gerekir; yani geleceğe gideceksiniz ve tarihe öyle bakacaksınız. Tarihin kendisinde bulunarak tanımlayamazsınız; 20 yıl öncesine veya 30 yıl öncesine; 33 yaşında bir genç inşaat mühendisi ve ODTÜ'de dekan yardımcısı, iki kitabı var, öne çıkmış, genç, atak, dinamik, TEKSEN Kurucusu, İnşaat Mühendisleri Odası Genel Başkanlığına gelmiş ve o hey-

canla da birçok şeyler yapılıyor ve onlara öncülük yapıyor. O bağlamda kendimi yeni baştan o psikolojiye sokarsam, söyleyeceklerim farklı olur. Oysa ben, gelecekte İnşaat Mühendislerine ve Sedat Özko'ya bakmalıyım, ben öyle bakmak istiyorum ve baktığımda da, yaptıklarımızın temelde hayırlı, onurlu ve doğru şeyler olduğunu görüyorum ve eksiklerimiz ve yanlışlarımız olduğunu da şu anda da görebiliyorum. Dolayısıyla bence günümüzü ve geleceği konuşabilmek çok önemli, tarih bize o anlamda ışık tutmalı; yoksa, tarih, tek başına hiçbir şey değil, orada durur o.

M.A. : 1955 yılında TMH (Türkiye Mühendislik Haberleri) kurucusu Orhan Yavuz'la bir söyleşi yaptım. Orhan Yavuz bey de, derginin kurucusu hanesinden, sizin döneminizde özellikle siyasal görüş ayrılıkları nedeniyle çıkarıldığını, halbuki kendisinin böyle bir unvana, bir kongre kararıyla getirildiğini söylüyor. Bu konuda var mı hafızalarda bir şey? Sonra, derginin kurucusu hanesine tekrar yazdık onu; "böyle bir hata yapmışsa, bunu yazıyoruz" dedik, yazdık. Hâlâ dergiye bakarsanız, derginin kurucusu Orhan Yavuz bey şu anda yazılıdır.

S.Ö. : Ben, bunu hatırlamıyorum Mustafa; yani şundan dolayı hatırlamıyorum; O zamanki Yönetim Kurulu kararlarına filan bakmak lazım. Benim tek başına böyle bir karar almam mümkün değil; olsa olsa Yönetim Kurulu almıştır; almışsa da yanlış bir karar olduğunu söylüyorum.

Eğer öyle bir şey yapılmışsa; yapıldığını zannetmiyorum, ama yapılmışsa; ben şimdi sizin huzurunuzda kendisinden özür diliyorum ve doğru bir iş yaptığınız için de sizi kutluyorum.

M.A. : Ben yine, yazdıklarınızda, söylemlerinizde, o dönemdeki eylemlerimizle ilgili genel birtakım hatırlat-

malarda bulunmak istiyorum. Sol bakış açısına sahip olan meslektaşlarımız yönetiminde bulunduktan bu yana, hep odalarda siyaset yapmakla suçlanmışız. Ancak, son yıllara gelindiğinde, özellikle sağ düşüncedeki arkadaşlarımız tarafından siyaset yapmamız gerektiği düşünceleriyle karşı karşıya geldik. Geçmişte siyaset yaptık diye suçlanmamızın bugün onlar tarafından öğrenilmiş olmasını da ilginç buluyoruz.

Tabii odalardaki siyaset yapmanın, meslek politikası, mesleğin ülke çıkarları, halk çıkarları doğrultusunda yapılması anlamında. Ki, geçmişte de böyle yapılmış; "halklar", şunlar, bunlar gibi, vatandaşın kafasında çok etki yapacağı düşünülen sloganlarla suçlanmış olmamıza rağmen; geçmişteki yazılara, sizin yazdığınız yazılara baktığımda, böyle bir şey bulamadım. Nisan 1970'te "Gediz Depremi ve Millî Konut Politikası" başlıklı yazınızda; "Depremi gerçek nedenini kadere, mistisizme bağlayanlar, sömürülen emekçi halkın haklı ve gerekli tepkilerini saptırmayı, söndürmeyi, kısırlaştırmayı hedeflerler". Bugün de benzer şeyler var, aynı şey devam ediyor. "Gerçek bir toplumsal konut politikası uygulanmadıkça, özel sektöre yeni fırsatlar, yeni tatlı kâr olanakları sağlandıkça, emekçi halkın can ve mal güvenliği tehlikede olmaya devam edecektir" diyorsunuz.

S.Ö. : Tabii buradaki söylenilen, 30 yıl önce yazılmış; ama ana hatlarıyla bugün de altına imza atabileceğim bir görüşü dile getiriyor. Ancak, bu arada şunu ekleyebilirim: Tabii haysiyetli ve onurlu, toplum yararına hizmet sunabilecek özel sektör kuruluşları da var; örneğin Ersin Arıoğlu kardeşimizin başında bulunduğu Yapı Merkezi; onlar da 17 Ağustos depreminden sonra olağanüstü hayırlı işler yaptılar ve yapmaktalar. O günün koşullarına baktığımızda, bugüne de ışık tutuyor; ama burada suçlama veya burada değerlendirmenin ötesinde, günümüze ışık tutarsak, günümüzde -madem ki açık konuşuyoruz ve atış serbest- burada suçlanacak kesimlerin arasına TMMOB'nin ve ona bağlı tüm odaları katmak gerekir, yani İnşaat Mühendisleri Odasını katmak gerekir. Çünkü, 17 Ağustos depreminden sonra İnşaat Mühendisleri Odası olarak ne kadar konuşursanız konuşun, ne kadar toplantı yaparsanız yapın, hiçbir şekilde kamu vicdanında kendimizi aklamadık. 17 Ağustos depreminin arkasında yatan temel suçlular arasında, Türkiye teknik elemanların imzaları ve kayıtları var; yani inşaat mühendislerinin, yani mimarların, yani jeofizikçilerin, yani hepimizin. Dolayısıyla ben o bağlamda da toplantıda söylemiştim; bir tek inşaat mühendisi Onur Kuruluna verilmediği için, İnşaat Mühendisleri Odasından istifa edeceğim dedim.

Madem açık konuşuluyor, bunlar her zaman gelen geçen şeyler; daha doğru şeyleri konuşalım. Neden TMMOB, meslek odaları, 17 Ağustos depremi sırasında ve sonrasında kamu vicdanında kendi meşruiyetlerini yeniden yaşama geçirecek bir girişimde bulunmadılar? Bulunmak istemiyorlar ve bulunmayacaklar. Bu soruyu soruyorum, yanıt da istemiyorum; bulunmayacaklarını, bulunamayacaklarını da biliyorum. Buradaki söylemler, bunlar tarihin arkasında kalmış soyut şeyler; siyasi iktidarı suçlamak veya bir kesimi suçlamak. Somut suçlama şu:

Siyasi iktidarlar ne yaparsa yapsın; yurtsever gelenekleri, insansever gelenekleri bağlamında İnşaat Mühendisleri Odasını ciddiye alıyorum. Diğer odaları da bırakın, ben açık söyleyeyim, kim kızsarsa kızsın, mimarları da ciddiye almıyorum; meslek olarak, meslektaş olarak. İsterseniz kaydedin, söyleyin yazın; ciddiye almıyorum. İnşaat mühendislerini ciddiye alıyorum; çünkü iki dönem Başkanlık yaptım, ayrıca İnşaat Mühendisleri Odası üyesiyim, ilk mühendis yeminini ettiren mühendis benim. Ondandır ben alnım açık, başım dik, yüzüm dik yürüyemiyorum, utaniyorum inşaat mühendisiyim demeye; depremin sonuçlarından sorumlu inşaat mühendislerinden hesap sorulmadığı için.

M.A. : Bir diğer konu, yabancı uzman mühendislikle ilgili. 1970 yılında yine yazdığınız bir yazıda şöyle diyor-sunuz: "Türk mühendislerinin önemli projeleri yüklenmeleri olanakları ortadan kaldırılarak; nitelikleri, ehliyetleri tecrübe ve bilgileri çok su götürür yabancı mühendisler, -tırnak içinde- uzman tanımıyla yurda sokulmakta, bu sözüm ona uzmanlara Türk mühendisleriyle kıyaslanamayacak ücretler ödenmektedir." Bir dönemin önemli sorunları, bugün de hâlâ bu geçerliliğini sürdürüyor. Bu konuya ilişkin ne diyorsunuz?

S.Ö. : Doğru. Bu, bugün için de büyük ölçüde geçerli; ama ondan bu yana Türkiye'deki mühendisler de kurdukları şirketlerle yabancı mühendislerle çalışarak, yurtdışındaki ihalelere katılarak, onlara proje yaparak, çok daha global ve evrensel işbirlikleri, proje işbirliklerini gerçekleştirdiler. İşte Ankara'da Mühendis-Mimar Müşavirler Birliği adı altında, FIDIC kuralları içinde proje yapan mimar ve mühendisleri toplayan bir kuruluş var mesela. TMMMB (Türk Müşavir Mühendisler, Mimarlar Birliği). Bütün bunlar içerisinde yabancı mühendislerle, yabancı teknik elemanlarla aranızdaki bazı duvarlar varsa, büyük ölçüde ortadan kaldırıldı, bilgi ve deney alışverişi arttı; bizim de arttı, onların da arttı. Dolayısıyla, hâlâ bir ölçüde bu geçerli; fakat geçmişin içerisinde, 30 yıl içerisinde bizler de, kamu kurumunda çalışanlar da, özel sektörde çalışanlar da bazı bilgi, veri alışverişi açısından daha nitelikli mühendisler haline gelebildik.

İnşaat Mühendisleri Odasında 1970 yılında yönetime gelen arkadaşlara bakın. Ben, sadece kendimi söylemiyorum; 1960 yılında İnşaat Bölümünden mezun olmuşum, 10 yıllık mühendislik deneyimim var, 70 yılında yönetime gelmişiz. Geldiğimde, ODTÜ Dekan Yardımcısıyım ve Amerika Birleşik Devletlerinde inşaat mühendisliğinde zemin mekaniği ve temel konusunda doktora yapmışım, endüstri mühendisliği yüksek lisansım var ve aynı zamanda yüksek mühendisim. İki yüksek mühendislik derecem var; bir doktora var, 33 yaşında ODTÜ'de öğretim görevlisiyim ve dekan yardımcısıyım.

Güney Özcebe, "Devlet Su İşleri'nin en nitelikli, genç elemanları arasında tanımlanmış. Devlet Su İşlerinin en genç Genel Müdürü; Süleyman Demirel tarafından Amerika'ya götürülmüş. Cevdet Kösemen ve rahmetli Sami Soydan ağabeylerimizle beraber o günün en parlak beyinlerinden birisi. 1970 yılında Güney Özcebe,

zannediyorsam 39 yaşında, yani arkasında 15 yıllık mühendislik deneyimi, birikimi var. Devlet Su İşlerinde çalışmış, kendini kanıtlamış; ondan sonra da firmasını kurmuş, DAPTA'yı kurmuş; Şimdi Cevdet Kösemen ağabeyimizle ve Sami Soydan'la. Arkasından Uğur Kökden... Uğur Kökden, İstanbul Teknik Üniversitesi mezunu; akarsu yapıları üzerinde yüksek lisansı var, Fransa'da bulunmuş ve Ebasco Firmasında zannediyorum müşavir olarak çalışıyor, mühendislik bilgisi en üst düzeyde. Ayrıca Türkçe bilgisi çok yüksek, hâlâ çok değerli eserler yazıyor Uğur Kökden, böyle birisi; edebiyatımızın ve Türk dilinin ustalarından, -o zaman da öyle, günümüzde de öyle- aynı zamanda çok nitelikli bir mühendis.

Gelelim başkalarına; Semay Taneri... Benim yaşımda, benden bir yaş daha genç zannediyorum. 31-32 yaşındayken, Karayollarında Zemin Mekaniği Laboratuvarında yönetici.

İlkay İzer... 1964 veya 62 mezunu, 7 yıllık çok nitelikli proje birikimi var.

Selahattin Karababa... O zaman da, daha sonra da Türkiye'nin en teknik projecilerinden bir genç.

Erman Tamur, ODTÜ'yü yeni bitirmiş, 23 yaşında; kendi sınıfının en üst düzeyinden mezun olmuş. Ben 30 yaşımdayım, Güney ağabey 39 yaşında; yaş ortalaması belki 31-32. Genç, ama mesleki ehliyet bakımından da olağanüstü nitelikli. O talip oldu yönetime ve o aldı. Böyle bir yönetim, elbette ki yabancı mühendis, yabancı teknik eleman adı altındaki yutturmacıların maskesini düşürecek nitelikte ve ehliyeteydi.

M.A. : Bir diğer konu da, özel mühendislik okulları sorunu... Bu sorun, o dönemin önemli mücadelelerinden birisi. Yine onlar için, Nisan 70'te dergimizde yayımlanan yazınızı okuyorum: "Kalkınma planlarımızın toplumcu açıdan hazırlanmayışı ve kamu yatırımlarının gerekli alanlarda kasıtlı olarak kısıtlanmaları nedeniyle teknik eleman açığı büyük bir hızla büyüyünce, aklieveller tarafından özel teşebbüse yeni olanaklar, yeni kolaylıklar, yeni kâr fırsatları sağlanarak, özel mühendis okullarının açılmasının teşvik olunmaktadır. Böyle bir tutumun olumlu sonuçlar yaratmak bir yana, teknik eleman sorunu daha da güçleştirildiği ortadadır". Bu konuya benzer bir olay; vakıf üniversiteleri adı altında günümüzde yeniden ortaya çıktı. Bir karşılaştırma yapılabilir misiniz?

S.Ö. : Onu İzzettin ağabey yaptı. Biliyorsunuz İzzettin Silier ağabeyimiz, -o zaman özel harp okulu açmak için- başvuruda bulununca, Anayasa Mahkemesi, özel mühendislik okullarının devletleştirilmesi bağlamındaki değerlendirmeyi yaptı ve özel mühendis okulları da devletleştirildi, iyi bir adım atıldı. Tabii o okullarda okuyan çocukların hiçbir kabahati yok. Hatta onlarla, okullarının devletleştirilmesi için beraber çalışıyorduk, nitekim özel mühendislik okullarından mezun olanlar, odalara kaydedilmiyordu. En sonunda bir mühendis hukukçu, zekası çok üstün olan İzzettin Silier ağabeyimizin bir takitiği, olayı çözdü, kördüğümüne vurdu, işi bitirdi ve okullar devletleştirildi.

O okullarda laboratuvar yoktu, kütüphane yoktu, eğitim kalitesi fevkalade düşüktü. Ben, yedek subaylık yaptığım sırada Işık Özel Mühendislik Okulunda gece ders verdim. Belirli ölçüde paraya ihtiyacım vardı ve yaşamım için gerekliydi, orada ders verdim ve o zaman kaliteyi görmüştüm. Artı, orada özel okul öğrencilerinin yapmış oldukları eylemlerin bir kısmında kendilerine de az ya da çok yol göstericilik yaptım. Ama, özel mühendislik okullarından mezun olan arkadaşlarımızın hiçbir kabahati yoktu; onlar tabii kendilerine bir meslek arıyorlardı ve nitekim daha sonra odalarımızın açtıkları eğitim programlarıyla kendi ehliyetlerini yükselttiler.

Günümüzde özel eğitim kurumları, sadece vakıf değil, her bağlamda; dersaneler, özel ilköğretim okulları, özel kreşler, özel ilkokul öncesi eğitim kurumları, özel liseler, özel üniversiteler bağlamında, artık özel olmayan kalmadı gibi. Ben, bir özel sektör kuruluşunun kurucularından ve yöneticilerinden biriyim; -Epsilon Şirketler Grubu, Epsilon Eğitim-Yönetim Danışmanlığı- ona rağmen şunu söylüyorum: Sağlık gibi, ulaşım gibi, eğitim gibi hizmetler, temelde kamu nitelikli hizmetlerdir. Özel sektör, bunlara belirli boyutlar katabilir, belirli çeşniler katabilir; ama tamamen özelleştirmek hatalıdır. İşte Seattle'de, Prag'daki olayları ve çatışmaları görüyoruz. Dünya Bankasının başındaki kişi bile, "evet, burada gündeme getirilen protestonun arkasında haklı nedenler vardır" diyor, Dünya Bankasının başındaki insan bunu söylüyor. "Söyleyene değil, söyletene bak" diye bir Türkçe söz var, değil mi?... O zaman görmemiz gerekiyor ki; böyle manasızca ve çılgınca bir kamu küçültme, kamu hizmeti küçültme, kamuyu küçültme, ne bizim toplumumuzun yararına, ne insanımızın yararına, ne insanlığın yararına. Özel sektörün yapacakları vardır; ama temelde eğitim, sağlık, ulaşım, savunma, adalet gibi hizmetler kimin işidir; kamunun işidir, ben hâlâ böyle inanıyorum.

M.A. : Özellikle kendiniz de tarif ettiniz; eylemci bir yapınız, bir kişiliğiniz var. Yine 1970'lerde sürekli olarak teknik elemanları örgütlüğe çağırışsınız. 16. Kongre öncesinde, "Devrimci arkadaşlarımız eylemlere geçeceğimiz ortamın; yani Türkiye'nin sosyoekonomik yapısının asırlardır süre gelen bir sömürüyle geri bırakılmış bir yapı olduğunu saptamış ve belgelemişlerdir" gibi satmalar var. Bunun dışında, yine Sayın İrfan Karaoğlu'nun da özellikle tespit ettiği gibi, odanın klüp havasından çıkarılmasına ilişkin söyledikleriniz var.

S.Ö. : Demek ki İrfan ağabeyle o noktada birleşmişiz...

M.A. : Yok, o, "klüp havasında idi" diyor.

Devam ediyorum: "Yurdumuzdaki yatırımların yüzde 70'i inşaat sektörüne yapıldı; Boğaz Köprüsü, gecekondulaşma, arsa spekülasyonu gibi konularda inşaat mühendisliği sorunlarıyla yurdumuzun temel sorunları birbiriyle kaynaştığı halde, odamız şimdiye kadar gerçek bir baskı grubu niteliğine kavuşamamış, somut eylem ve direnlim biçimlerini, yöntemlerini benimseyememiş; giderek küçük bir azınlığın, yine küçücük sorunlar üzerinde zaman öldürdüğü bir klüp olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış ve özellikle genç ve devrimci üyelerinin

İlgisini tümüyle yitirmişti. Bu olumsuz gelişimin değerlendirilmesi ve eleştirisi, 16. Genel Kurul toplantısında ayrıntılı bir şekilde yapılmıştır" diye bunun değiştirildiğini...

S.Ö. : Kaç tarihli?

M.A. : 1970 Mart.

S.Ö. : Bugün de inşaat yatırımları, Türkiye'de herhalde toplam yatırımlar içerisinde yüzde 70 değilse bile, çok büyük bir pay işgal ediyor. Bizim o zaman odamızın üye sayısı zannediyorum 6-7 bin kadardı; şu an 50 bin üyemiz var. O zaman 3 veya 4 tane şubemiz vardı, tek temsilciliği yoktu; İMO şu anda Türkiye çapında örgütlü. Ama, ben size bir şey söyleyeyim: O zamanki İnşaat Mühendisleri Odası, sizin şimdiki odanızdan çok daha örgütlüydü. Nitel anlamda söylüyorum; nicel olarak örgütlü olabilirsiniz, ama nitel anlamda örgütlü değilsiniz.

M.A. : Sendikalaşmayla ilgili epey bir uğraşı vermişsiniz. Özellikle TEKSEN'e ilişkin; "Eylemimiz, hareketin temelde meslek odalarıyla değil, sendikal örgütlerle yürütülebileceği gerçeğini bir kere daha ortaya koymuştur. Türkiye teknik elemanlarının öncü örgütü, birleştirici örgütü, sürükleyici örgütü TEKSEN'dir. TEKSEN, direnişimizin kuşkusuz tek ilidir" demişsiniz. Bugün de bazı meslektaşlarımız, odaların bu konuda sendikaların yerini neden almadığı konusunda bize zaman zaman suçlamalar yöneltmekte. Halbuki sendikalaşmayla oda farklı yerlerde olması gerekiyor, siz bunu çok önceden, 70'li yıllarda söylemişsiniz.

S.Ö. : TEKSEN, Türkiye teknik eleman tarihinde, İnşaat Mühendisleri Odası kadar, belki daha da fazla yer işgal eden, nitelik açısından işgal eden bir konuma sahip. Yani, İnşaat Mühendisleri Odası bugün var; TEKSEN çok kısa bir süre içinde var oldu, 70-71, 1,5 yıl ve kayboldu, arkasından TÜTED kuruldu filan... TÜTED, tabii bir dernekti, TEKSEN ise bir çalışanlar sendikasıydı. Kamu kesimindeki teknik elemanlar, o zaman 10190 sayılı Kararname kapsamında çalıştırılıyordu; yani ne işçiydi, ne memurdu, bir kararname kapsamında çalıştırılıyordu, ondan dolayı çalışan statüsüne sahiptiler. O zamanki ilericiler 61 Anayasası da diyordu ki, "Çalışanlar, sendikal örgüt kurma hakkına sahiptir". Bu maddeden hareketle, gene İzzettin Silier'in dehası işlerlik kazandı; dedi ki, "çalışanlar, Anayasal bir hak olarak kendi sendikalarını kurabilirler. Kamu kesiminde çalışan teknik elemanlar, işçi de değil, memur da değildir. O zaman biz kendi sendikamızı çalışanlar sendikası olarak kuruyoruz; bunda da teknik personel özelliğimizi toplayan TEKSEN'dir." TEKSEN'in kurucu gücü, motoru, ruhu, beyni İzzettin Silier'dir. O zaman İstanbul'da toplandı yapıldı -ben, Oda Başkanıydım- ve TEKSEN böyle biçimlendi.

Aradaki fark şu: İnşaat Mühendisleri Odası ve meslek odaları, hâlâ siyasi görüşleri birbirinden çok büyük ölçüde farklı ve çatışan insanlar, bir meslek kuruluşunda bir araya gelebiliyorlar. Ancak, çıkarları ortak olan kesimler, farklı örgütlerde bir araya geldiler; bunlar siyasi partilerdir veya sendikalar. O zaman, teknik elemanların; inşaat

mühendisiyle, mimarıyla, teknisyeniyle, jeologu, jeofizikçisi, hepsini bir teknik elemanlar mantosu ve şemsiyesi altında toplayabilmenin tek çıkış yolu, çalışanlar sendikası diye bir sendikayla ortaya çıkmaktı. Somut durumun somut tahlili, o kadar güzel bir tahlil yapıldı; bunu İzzettin Silier yaptı. Biz de İzzettin ağabeyi takip ettik; o yaptı, biz de beraber uyguladık. O hep geriye çekildi; çünkü o kadar özverili ve onurlu bir ağabeyimizdi ve ağabeyimizdir.

TEKSEN kurulduktan sonra, bir yıl içerisinde o zaman kamu kesiminde zannediyorum 20-25 bin kişi çalışıyordu; 5 bin üye sahibi olduk. Yani, Karstan Edirne'ye, İstanbul'dan Ankara'ya, her tarafa, her yerde teknikerler, teknik elemanlar, mühendisler, mimarlar oluk oluk TEKSEN'e geldiler ve hiçbir zorlama olmadı. TEKSEN olağanüstü örgütlenme sağladı, yani İnşaat Mühendisleri Odası zaten vardı, Ancak, TEKSEN, ilericiler, yurtsever, insansever, Türkiye'ye teknik elemanların kendi kurdukları gönüllü örgüttür. Bu örgütü biz kurduk, bu örgüt bizim kendi örgütümüzdü. Ondandır ki biz dedik ki "mimar-mühendis, yüksek mühendis-mühendis, mühendis-tekniker-teknisyen karışıklığını ortadan kaldırmanın tek yolu, bir emek birlikteliği olan sendikal örgütlenmedir; yani". TEKSEN böyle kuruldu, TEKSEN'in o anlamda gerçekten nitel bir sıçramaya karşılık düştüğünü söylemek gerekir.

M.A. : Tek örnek olması açısından da, tarihsel.

S.Ö. : O zaman başka küçük küçük teknik eleman sendikaları vardı; Karayolları Teknik Elemanları Sendikası, DSİ. Ancak, bunlar hep mahalli, yani kurumsal sendikalar; yani biri Devlet Su İşleri kurmuş, bir jeofizikçiler, kendi kendine bir şeyler yapmışlar. Onların tümünü bir araya getiren ve aynı potada kaynaştıran, hiçbir şekilde ayrımcılık yapmayan, olağanüstü demokrat, hoşgörülü; yani o sendikaya tabii sağ görüşlü biri de üye olabiliirdi, yeter ki sendikal mücadeleye inansın. Çünkü, sendikada herkesin solcu olması gerekli değil ki; emeğinin hakkını, onurlu mühendis ve mimar ve teknik elemanların hakkını savunmak istiyorsa, sendikal örgüttür, gel orada çalış, burada siyasi bir propaganda yapılmıyor, emeğin hakkı savunuluyor. O zaman, bize dediler ki, "mühendisler işçi olur mu, yüksek mühendisler bunu yapar mı" gibi dolaylı eleştiriler geldi; ama TEKSEN, olağanüstü bir başarı örneğidir. Bunu sizin dediğiniz gibi, mesela geçen sene Birleşik Metal-İş Sendikasının burada bir çalışması vardı; sağ olsunlar TMMOB'den o zamanki başkanımız Yavuz Önen arkadaşım beni aradı, dedi ki, "Orada teknik eleman örgütlenmesiyle ilgili olarak bazı boyutların dile getirilmesi gerekiyor. Sen TEKSEN'i biliyorsun, kendisi de yer almış tabii, bunu anlatır mısın?" Ben de gittim anlattım orada; ama ben hiçbir şekilde siyasi yorum yapmadan, TEKSEN'i somut gerçek olarak anlattım ve dedim ki, "Bugün sizler, Birleşik Metal olarak veya başkaları olarak, günümüzün teknik elemanlarını, mühendislerini, mimarlarını örgütleyemezsiniz, mümkün değil; çünkü onları örgütleyebilmemiz için, en az onlar kadar teknik bilgi, beceri ve deneyim sahibi olmanız lazım".

Birleşik Metal'deki 25 yaşındaki bir yeni mühendis, 30-35 yaşında yaşamın kendi içinde, mesleğin kendi içinde olağanüstü örgütlü olan özel sektörde, NETAŞ'ta, şurada burada var olan bir mühendisi nasıl örgütleyebilir, nasıl ona yakınlık ve saygı duyabilir; örgütleyemezsiniz. Zaten o özel koşulların özel örgütüydü. Tarih tekrür etmez, tarihte oldu ve güzel bir çalışmaydı.

M.A. : 17. Kongre sonrasında yazdığınız bir başyazıda, "İnşaat Mühendisleri Odası, 17. Genel Kurulu, bir avuç işbirliğinin tüm tahriklerine, bölücü çabalarına, tezvirat ve yalanlarına, birtakım kişilerin de bilinçsizce bu oyunlara alet olmalarına rağmen, sorumlulukların bilincinde bir vakar ve ciddiyet içinde çalışmalarını Siyasal Bilgiler Fakültesi Büyük Amfisinde tamamladı" şeklinde...

S.Ö. : O gün fazla kızmışız, biraz fazla sert yazmışız; onu o günün koşullarında değerlendirmek gerekiyor. Fazla kızgınmışız demek ki, öyle anlaşılıyor; bana da çok sert geliyor.

M.A. : Birçok konuda görüş üretmişsiniz; Türkiye'de konut sorunu... Çok ilginçtir, bugün artık konut sorunundan bahseden yok; galiba konut fazlasından bahsediliyor.

Ben, bunu tamamladıktan sonra, bu konuya ilişkin özellikle kente ilişkin, kentleşmeye ilişkin, birkaç kısa soru sormak istiyorum. Ancak, onunla birlikte özellikle son dönemde yapılan bazı araştırmalar; özellikle kente ilişkin, kentleşmenin 50 yılda, 1950 ile 2000 yılı arasında tamamlandığı şeklinde. Ki, hatırlıyorum; 10 yıl öncesinde Türkiye'de 1,5 milyon konut açığından söz ediliyordu; rakam nereden geldi pek hatırlamıyorum, ama o dönemlerde söz ediliyordu, şu anda söz etmiyoruz. Türkiye'de 50 yılda konut açığı yahut da kentleşme tamamlandı; ama kentleşme tamamlanamadı. Yapılan araştırmalarda, ancak 80'lerden sonra bir kentleşme kültürünün yavaş yavaş ortaya çıktığı yönünde.

S.Ö. : Osmanlı Devleti, Bizans Medeniyeti'nin mirasçısı olan bir devlet. Osmanlı Devleti, 150 yıl Balkanlarda bulunduktan sonra dönmüş Bizans'ı almış; yani Osmanlı bir Balkan devleti olarak 150 yıl varlığını sürdürmüş, 1300-1453 arasında. Sonra dönmüş. Bizans, küçücük bir ada zaten; püf demişler, düşmüş. Türkmenlerle Osmanlı Ordusu 1471'de Otlukbeli'nde karşı karşıya geliyorlar; onlar da Türkmen, onlar da Oğuz, karşı karşıya geliyor. Ondan evvel Selçuklu Medeniyeti var Anadolu'da; 1071'de başlamış, 300 yıl sürmüş. Selçuklu Medeniyeti, Pers Medeniyetinin, Farsî Medeniyetinin mirasçısı olarak geliyor; yani bütün bu medeniyet, zaten şehirdir. Medine demek, şehir demek; medeni demek, şehirli demek. Osmanlı Medeniyeti diye bir medeniyetten bahsediyorsak, -ki, Osmanlı Medeniyeti var- Selçuklu Medeniyetinden bahsediyorsak, ondan sonra Bizans medeniyeti diye bir medeniyetten bahsediyorsak - Roma Medeniyeti ki, Doğu Roma Medeniyetinin Rönesansıdır Osmanlı- o zaman Osmanlı tamamen bir kent medeniyetidir. Bütün Balkan şehirleri birer kenttir. Biz kent medeniyetinden geliyoruz. Kenti biliyoruz, ama 1950'li yıllardan sonra Türkiye'de başlatılan yağma politikası çerçevesinde varolan kentlerimiz, kent bilincimiz, kent onurumuz, kent değerlerimiz

parça parça edildi ve yok edildi. Benim "Emperyalizm Boyunduruğunda Şehirlerimiz ve Şehirlilerimiz" diye kitabım var. Yani biz, kent bilincine, kent konumuna, kent soyluluğuna, kent birikimine yabancı değiliz; Bizde kentliliğin birikimi var. Nasıl var; diyelim ki vakıflar şeklinde var, loncalar şeklinde var, külliye şeklinde var, tarih olarak var, kayıt olarak var. Dolayısıyla biz kentliyiz esasında.

Günümüzde iki türlü kent var: 1- Sosyal hizmetlerin, toplumsal hizmetlerin az ya da çok yerine getirildiği; ulaşımı, iletişimi, eğitimi, sağlık hizmetleriyle, kültür merkezleriyle, parklarıyla var olan kentler. 2- Bir tarafta gettoları, varoşları ve öbür tarafta da çok üst düzeyde gelir gruplarının yaşadığı, "izole edilmiş bölgeler"den oluşan kentler. Türkiye'de İstanbul'da da artık kentleşme bu boyutlarda gidiyor. Bir taraftan belirli ölçüde gelir düzeyine varmış, belirli kesimler artık kente sahip çıkarken; mesela bir TEMA Vakfının başında özel sektör mensuplarından gelmiş kişiler var, yani kentlere ve kent bilincine sahip çıkıyorlar. Dolayısıyla kente sahiplik var; ama bu kente sahiplik, tarihin genel parçalanma sürecinde, yani 50'den sonra ortaya çıkan genel yağma süreci içinde yaşama geçirilemedi. Şimdi ise yavaş yavaş ayağa kalkıyor; yeni mimarlarımıza rağmen ayağa kalkıyor, şehir plancılarımıza rağmen ayağa kalkıyor, mühendislerimize rağmen ayağa kalkıyor. Kent bilinci, onlara rağmen gerçekleşiyor, onlar engelliyor. Bu bilincin oluşmasında günümüz mimarlarının ve mühendislerinin ve onların meslek odalarının hiçbir katkısı yok. Evet tarihimizde kentlilik bilinci vardır.

M.A. : Özet olarak, bizim kentlilik bilincimiz vardı, ama 50'den sonraki politikalarla bu yağma politikalarıyla birlikte bir açgözlülüğe kurban edildi diyorsunuz.

S.Ö. : Ben size bir örnek vereyim: Şu anda bu görüşmenin yapıldığı Kadıköy'de Türkiye'nin ilk elektronik belediyeçilik uygulamasına geçilmiş bulunmaktadır; bu ne demek biliyor musunuz? tüm Kadıköylüler, tüm yerel yönetim hizmetlerini çevrim içi olarak 24x7 saat olarak alacaklar. Yani Emlak ve Çevre Vergilerini İnternet'te ödeyecekler, bütün sosyal ve kültürel etkinlikler İnternet'te görececekler; ihaleleri İnternet'te görüp, takip edip katılacaklar. Bütün encümen kararları İnternet'te açıklanıyor, şeffaf ve katılımcı olarak. Elektronik kütüphaneden kitap indirebilecekler, e-eğitim alacaklar. Bu projeyi de ben yapıyorum.

M.A. : "Türkiye'de gericiliğin temel nedeni, emperyalist sömürüdür" demişsiniz ve emperyalizmin tanımını koymuşsunuz. Bugün ne değişti, onu sormak istiyorum. "Dünya kapitalizmi bir bütündür; bu bütünün bir kutbunda dış ve iç sömürüyle sanayi devrimlerini gerçekleştirecek üretim güçlerini üstün bir düzeye ulaştırmış bulunan ABD, Federal Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi ülkeler; diğer kutup da ise, doğal kaynakları, emek ve emek güçleri ve pazarları kapitalist ülkeler tarafından asırlardır sömürüldükleri için, ekonomik ve sosyal bakımdan geri bırakılmış Asya, Afrika, Latin

Amerika ve Ortadoğu ülkeleri. İleri kapitalist ülkeleri geri bıraktırılmış bu ülkeler, diyalektik bir dönüm oluşturdular." Bu, bir anlamda emperyalizmin daha saldırgan olduğu dönemin tanımı. Günümüzde yeni dünya düzeni ve saire gibi tanımlar var. Emperyalizmin yapısında veya tanımında değişen ne var?

S.Ö. : Ben de yazdım; "Geri bıraktırılmış Türkiye; az gelişmiş değil, geri bıraktırılmış Türkiye" diye. Bir anlamda, eğer hâlâ o kategoriler içerisinde düşünürsek, bu toplumların kendi iç dinamiklerini göz ardı eden ve dış dinamiği öne çıkartan, çarpıtan veya altını çizen bir yaklaşım bu. O açıdan da tabii bugünün perspektifiyle baktığımızda, eksik ve düzeltilebilecek yanları var. Ancak, ana hatlarıyla, bir tarafta güçlü metropol ülkeleri; öbür tarafta çevre ülkeleri olduğu gerçeği hâlâ geçerli. Ama, bu artık bir anlamda Güney-Kuzey veya Kuzey-Güney yapılanmasına dönüştü, Brandt'tan beri konuşuluyor bu. Hatta bu gibi sanayileşmiş ve sanayi ötesi toplumların kendi içlerinde; yani kentlerde getto bölgeleriyle gelir düzeyi yüksek olan insanların yaşadıkları bölgeler arasındaki ayrışmalara da dönüştü, yani kendi içinde de o kentlerde geri bıraktırılmış bölgeler, mahalleler, kesimler var.

Geri bıraktırılma, dünya ölçeğinde olduğu gibi; herhangi en ileri toplum düzeyinde de var bu, onun kentsel yapılanmasında da var. Günümüzde son 20 yıl içerisinde özellikle, bilişim-iletişim teknolojilerinde olağanüstü bir atılım gerçekleşti. Bu da, mühendislere rağmen gerçekleşti; bunu Türkiye'deki mühendislerin çoğu da hâlâ anlamış değil. Odalar hiç anlamadı da, onu bir kenara bırakıyorum. Bilişim-iletişim teknolojilerindeki gelişme şu: Özellikle maddi gücü yeterli olan bir firma, birikimi olan bir firma; artık dünyanın her yerinde her an istediği her türlü veriyi, yapılmış bilgiyi ve bilgiyi gerçek zamanlı ve çevrim içi olarak âdeta sınırsız, sürekli ve kesintisiz olarak alabilme, depolayabilme, dönüştürebilme ve karar mekanizmasının veri tabanı haline getirebilme imkanlarına sahip oldu. 20 yıl evvel, bir global firma boyutundaki kuruluş, bunu yapamazdı; çünkü o teknoloji yoktu. Şimdi ise, global firma denilen firma, artık uluslararası, uluslararası ötesi, uluslar aşırı değil, global firmalardan bahsediyorum. Global firma, ister Amerika'dan çıksın, ister Fransa'dan, ister İngiltere, ister Japonya, fark etmez... Global firma, bilgi kaynaklarıyla globaldir, finans kaynaklarıyla globaldir, pazarlarıyla globaldir, hammaddeyle globaldir, operasyonlarıyla globaldir. Bu kuruluşlar, global kuruluşlar 400 tane veya 500 tanedir. Zaten dünya ticaretinin yüzde 20-25'i bunlar arasında yapılıyor, ticareti birbirleriyle yapıyorlar. Bunların elinde bilgi teknolojileri, bilişim alanında olağanüstü büyük bir güç birikti. Global firmaların kendileri, geçmişte özlem duydukları bir operasyonu gerçekleştirecek nesnel koşullara kavuştular. Bilişim-iletişim teknolojisi altyapısı bağlamında söylüyorum; bu maddi temelden bahsediyorum, altyapıdan bahsediyorum ve bu oluştu. Böyle olunca, sadece ekonomik değil, siyasi, insanî her türlü bilgiyi kullanmak veya kullanmamak ihtiyarında ve gücündeler; global firmaların elinde, dünyada böylesine muazzam bir güç birikimi oluştu.

Global firmalar, bunu insanlığın hayrına, hatta kendi firmalarının hayrına kullanıyorlar mı, kullanmıyorlar mı; o tartışılacak bir konu, ayrı. Bu görülüyor, anlaşılmaya başlandı artık; yani globalleşmenin temelinde bu yatıyor. Globalleşmeyi şöyle diyemezsiniz; "kahrolsun globalleşme" veya "yaşasın globalleşme". Bunlar, birbirlerinin bütünleyicisi, olmazsa olmazı. Onun için, bu bilişim-iletişim teknolojileri üzerinde böyle bir yapı oluştu. Ancak, her gelişim diyalektiktir; o diyalektiğin diğer ucu da oluşmaya başladı. Onu da gerekirse konuşuruz.

M.A. : İnşaat Mühendisleri Odasının 16. Genel Kurulunda Yönetime geldiğinizden bu yana odamızın gösterdiği çabaların ve geliştirildiği eylemlerin ağırlık noktasını, kamu kesimindeki teknik elemanların sosyal ve ekonomik hakları, yeni personel kanunu ve İntibak konuları oluşturmuştu. O arada Türkiye düzeyindeki tüm teknik elemanların görüşlerini, değerlendirmelerini ve eleştirilerini öğrenebilmek, bu görüşlerin ışığı altında yeni eylem biçimlerini saptamak üzere teknik elemanlarla programlı bir şekilde, ülkemizin her yanında toplantılar düzenlemiş bulunuyoruz" şeklinde bir yazınız var. Yine odanın klüp olmaması konusunda bayağı çalışmalar yapmışsınız; eylem olarak, eylem adamlığı olarak örgütlülüğe sık sık çağırmanız var. Özelleştirmeye ilişkin görüşleriniz var.

Özelleştirmede 79'larda söylediğiniz özelleştirmeye ilişkin görüşleriniz var. Gerçi biraz önceki görüşlerinizde özelleştirmeye ilişkin düşüncelerinizi bir miktar ortaya koydunuz; ama 3. MC'nin iktidar olması, 1979 Mayıs-Aralık, TMH sayı 293. "3. MC'nin iktidar olmasıyla birlikte, ülke kaynaklarımızın, kamusal zenginliklerimizin yabancı sermayeyle yerli uzantılarına, yerli işbirlikçilerine peşkeş çekilmesi çabaları daha bir hız kazanmış bulunuyor. Bir yandan yabancı sermayeyi teşvik edebilmek için yeni yasal düzenlemeler gündeme getirilirken; öte yandan halkımızın, tüm çalışanların ve bu arada teknik elemanların da dışlarından, tıranklarından kesilen değerlerle yaratılmış bulunan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yabancı sermayenin yerli işbirlikçilerine devri öngörülmüyor". Başyazı olarak yazdığınız bir yazıda söylemişsiniz bunları. Özelleştirme bugün de gündemde. Bu konuya ilişkin olarak ne düşünüyorsunuz?

S.Ö. : Burada, bu ifadenin kendisi de gene o günün, 20 yıl öncesinin söylemi bağlamında dikkate almak lazım. Sorun değil; gene de özü itibarıyla bir şeyi savunmak veya savunmamak önemli, biçim veya söylem o kadar önemli değil. Oradaki ifadeler ne kadar yumuşatılsa, gene gerçek saklanamaz; yani başka türlü de söylene, gerçek neyse odur. Galileo ayağını yere vurmuş, "esasinda gene de dünya güneşin etrafında dönüyor" demiş.

Özelleştirmeye ilgili olarak, 1980'li yıllardan sonra, özellikle Thatcherizm, Reaganizm politikaları bağlamında, bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel globalizmin altyapısal boyutu gündeme getirildi: 1- Libelleştirme, ekonomik liberalleştirme. 2- Kuralılaştırma, deregülasyon; yani bir işlemden, bir yapılanmada var olan kuralları en aza indirmek. 3- Özelleştirme. Bu politikanın üç ayağı var; yani global firmaların dünya üzerindeki güçlerini bilimsel-

teknolojik altyapı üzerinde üstyapısal boyutlarda da pekiştirmeleri bağlamında üç unsur gündeme getiriliyor, Özall'a da bu çok çarpıcı şekilde Türkiye'ye geldi. Yani, ekonomi liberalleştirilecek, kamu kurum ve kuruluşları özelleştirilecek; işleyişlerde, var olan kurallar da deregüle edilecek, yani azaltılacak, en aza indirilecek. Özelleştirme, tek başına gökten zembille inmiş bir yapılanma değildi; böyle oldu. Ancak, Türkiye'de bazı gerçekleri ileri sürüp, ondan sonra haklılık iddia etmek o kadar kolay ki... Yani şöyle: "Evet, Türkiye'de KİT'ler, devlet kurum ve kuruluşları, dostların, siyasilerin arpalığı olmuştur". Öyle mi; evet doğru, böyle olmuştur; yani gizli işsizliğin örtüldüğü, yalancı istihdamın yaratıldığı, bir kişinin yapacağı işi 10 kişinin sözde yapmak üzere yapılandırıldığı bir boyuta getirilmiştir.

Bu gerçeği söyledikten sonra, bundan şunu mu çıkaracağız: "O zaman bütün KİT'ler veya kamu kurum ve kuruluşları özelleştirilmelidir". Yani, var olan bir yapının iyileştirilmesi, düzeltilmesi, geliştirilmesi, zenginleştirilmesi, çağdaştırılması mümkünken; -işte bakın, biraz evvel ben size bir kamu hizmetinden bahsettim- dijital devletten bahsediyoruz şimdi, dijital kamu hizmetlerinden bahsediyoruz. Yani, vatandaş, günümüzün bilinçli vatandaşı, tüm kamu hizmetlerini; pasaport almaktan adalet hizmetlerine kadar hepsini, hatta belli ölçüde eğitimini, uzaktan eğitimle, dijital ortamda alabiliyor. Dolayısıyla, o zaman kamunun işlevi, bu yapılanmada azalıyor mu, artıyor mu; yani bilimi ve teknoloji, toplumun ve insanın ve insanlığın ve halkın yararına kullanmak kaydıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının görevleri bu bağlamda azalıyor mu, artıyor mu? Bence artıyor; çünkü o zaman geçmişte biz yapamazdık dedikleri şeyleri yapabilecek teknolojilere sahip olunuyor. Dünya sahip, insanlık sahip, biz sahibiz. Ondandır, doğrudan, başında radikal budayarak, "tüm KİT'leri ne pahasına olursa olsun özelleştireceğiz; böylece istihdam, liberalleşme, ekonomide canlanma gerçekleşecek" gibi söylemlerin dünyada ve Türkiye'de ne tür tepkileri yarattığını görüyoruz. O zaman, özelleştirmeyi tekil boyutta konuşmak gerekir; özelleştirmeden neyi kast ettiğimizi konuşmamız gerekir. Hangi kurumu, hangi bağlamda, nasıl özelleştiriyorsun? KARDEMİR olayında ne yapıldı; -KARDEMİR, kendi içinde bir örnek- oradaki var olan sendika, kendi yapılanması içerisinde KARDEMİR'in büyük ölçüde sahibi oldu. Eğer KARDEMİR'e, başka kurum ve kuruluşlara yapılan teşvikler verilseydi, destekler verilseydi, KARDEMİR herhalde günümüzde tukaka olmazdı.

Şunu demek istiyorum: Günümüzde artık şöyle bir yapılanma var: Günümüzde yönetici-yönetilen ikilemi, kopuşması yok. Yönetim yok, yönetim var. Yönetişim, yepyeni bir kavram; yani ortak çıkarları ve ortak hedefleri olan insanların ve kesimlerin ortak çıkarlar ve ortak hedefler bağlamında kendi ortak ilişkilerini gönüllü olarak birlikte yönetmeleri; birbirlerini de değil, ilişkiyi ortaklaşa yönetmeleri. Bunun adı yönetişim; gâvurcası "governance". Yepyeni bir kavram; artık bir tarafta yöneticiler, bir tarafta yönetilenler yok, öyle olmasının mantığı yok; altyapısı yok, gereği yok, sistematığı yok. O zaman, yönetişimin olduğu bir yapılanmada, özelleştirme veya

kamulaştırma yeni baştan değerlendirilmek durumunda; yani kamu kurum ve kuruluşuna yönetim bağlamında bakmak gerekiyor. Bir kamu kurum ve kuruluşu, hizmet sunduğu kesimler tarafından da denetleniyor, geri beslemelerle eleştiriliyor, daha iyi götürülebiliyor mu, götürülemiyor mu; yani temsili bir siyaset değil, katılımcı, şeffaf, açık bir yapılanmadan bahsediyorum. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla, tüm toplumsal yapısıyla, tüm sivil toplum kuruluşlarıyla açık, şeffaf, katılımcı yönetim... Özelleştirme, tek başına bir şey ifade etmiyor şimdi.

M.A. : Bir başka konu; yine Ortak Pazara ilişkin, bugünkü adıyla Avrupa Birliği veya Gümrük Birliği... O zaman şöyle demişsiniz: "Türkiye'nin Ortak Pazara girişinin gerçekleştirildiği şu sıralarda, bu konudaki tartışmalar yeniden yoğunluk kazanmış bulunuyor. Ülkemizin kurtuluşu için mücadele eden devrimciler, Ortak Pazarın emperyalizmin yeni bir tuzağı olduğunu halkımıza açıklarken; çıkar çevreleri de Ortak Pazara girmenin Türkiye ekonomisi için çok yararlı olacağı, sanayimize yeni bir dinamizm kazandıracağı, kaynaklarımızın daha verimli bir şekilde kullanılacağı yalanlarıyla kitleleri uyutmak, uyuşturmak, kandırmak istiyorlar. Bu bakımdan Ortak Pazarın niteliği, kuruluş amaçları, günümüzdeki durumu, dünya emperyalist düzeni içindeki yeri ve rolü konusundaki görüşlerimizin de açıklığa kavuşturulması ve Ortak Pazarın, yaratılan mitler ve kışkılardan bağımsız olarak, somut gerçeklere dayanmak suretiyle tanımlanması kesinlikle zorunlu olmaktadır". Yani, bir anlamda Ortak Pazar konusunun o zaman ki değerlendirilmesini yapmışsınız. Bugünkü bakış açınız nedir?

S.Ö. : 30 yıl evvel yazılmış ve söylenmiş şeyleri gündeme getirip, bir hesaplama yaptırıyorsun bana. Ben, bundan çekinmiyorum; çünkü geçmişim çok onurlu bir geçmiş, sizinki de onurlu bir geçmiş. Dolayısıyla, geçmişimizde yapılmış olanları ana hatlarıyla, bütünselliğiyle aynen kucaklıyorum ve görüşlerimi, öyle gömlek atar gibi bir köşeye atmıyorum. Yalnız, zaman içerisindeki dünya ve Türkiye koşullarındaki gelişmeleri dikkate alarak, neler söyleyebiliriz; örneğin Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Ortak Pazar yapılanmasıyla ilgili olarak Türkiye'de neler söylenebilir diye baktığımızda; kategorik, topyekün, yüzde 100 reddiyeci bir tavır yerine, başka bir yapılaşmanın gündeme geldiğini de söylemek gerekiyor. Çünkü, artık dünyada geçmiş döneme baktığımızda; ulusal devletin güçlü olduğu veya güçlü olmasının zorunlu olarak gündeme getirildiği bir aşamadan bahsediyoruz.

O dönemde burada söylenenlerin tümü, gerçekte sosyalist veya sosyalizan görüşler değil. Eğer ona bilimsel kategori içinde bakacak olursak; küçük burjuva, ulusalcı, demokrat görüşler. Bunlar sosyalist veya komünizan görüşler değil, küçük burjuva devrimcisi görüşleri. Bunlar kötü görüşler değil; ama o günden bu yana geçen 30 yıl içerisinde, yapılanma başka yere gitti; artık dünyada ulusların yanında, dünya vatandaşlığı, dünya vatandaşı, tüm dünyadaki insanlarla ortak hedefler ve çıkarlar içerisinde bir araya gelebilen, sanal veya reel ortamda bir dünya yapılanması oluştu. Bilişim-iletişim teknolojilerinden sadece global firmalar yararlanmıyor; dünyanın her

yerindeki milyarlarca insanlar da yararlanabiliyor. O zaman ortaya ulusal devlet ve ulusal devlet karşıtı kurumlar yapılanması yerine, global düzeydeki bir evrensel karşıtlıkların sentezini aramak gündeme geliyor. Yani, bugün eğer Türkiye'deki bir kuruluş, devletten sağladığı desteklerle, gümrük duvarlarının arkasında, sendikası işçi çalıştırarak, kaçak işçi çalıştırarak, çocuk işçi çalıştırarak, çevreyi kirleten eski teknolojiler kullanarak, vergisini ödemeyerek, Türkiye pazarında üretim yaparak, sözde global firmaların ürünleriyle rekabet ediyorsa; o firma, Gümrük Birliği ve Avrupa Birliği bağlamında, bu duvarlar kalktıktan sonra yıkılacaksa yıkılsın, bitsin. Onu ister Fransız firması yok etsin, ister Alman firması yok etsin; benim umurumda değil. Bu firma, artık ulusal bir firma değil, ulusal bir kurum değil; bu kurum, tarihin gerilerinde kalmış, arkaik ve anakronik; bu kurumların bitmesi lazım.

Eğer dünyada globalleşme denilen bir evre yaşanacaksa, -yaşanacak bu, yaşanıyor- o zaman "ben ulusal kurumum" veya "Yerli Mali Haftası" falan, yok böyle bir şey. Türkiye pazarı, dünya pazarının bir parçası ve dünya pazarlarında insan, doğa, gençlik, gelecek, çevre ve istihdam dostu üretim teknolojileriyle var olacaksınız; bu kadar basit. Günümüzde var olmanın tek koşulu bu. Bir kere daha söylüyorum: Toplumsal sorumluluk sahibi bir özel sektör kuruluşu olarak -özel sektör kuruluşu, toplumdan sorumlu olur mu; evet, olacak, oluyor- tüm işlemlerinde, tedarikçilerinde ve müşterilerinde başından sonuna kadar entegre ve holistik tüm işlemlerinde sonuna kadar çevre, doğa, gençlik, gelecek, insan ve istihdam dostu teknolojiyle üretim yapacaksınız. Bunu yapmadığınız taktirde, "Communité Européen", "Comformité Eurapien", SA 8000 Standardı, ISO 9000 standartları bağlamında, senin ürün ve hizmetlerinin ne kendi toprağında, ne dünyada bir rağbet görmüyor artık, görmeyecek. Yani, İnci Baba mantığıyla ihale almak, ondan sonra "devlette ben şu genel müdürü tanıyorum, ona avanta verdim, onu bağladım" mantığıyla işi götürmek dönemi bitiyor, bitmek üzere, bitecek. Burada dediğim gibi, felsefesi ve yaklaşımı, insandan ve toplumdan, istihdamdan, gençlikten ve gelecektekenden yana olan tırnak içinde özel sektör kuruluşları öne geçecekler, geçiyorlar. Çünkü, günümüzde artık bilinçli bir dünya vatandaşı çıkıyor ortaya, oluşuyor; bilinçli tüketici, bilinçli dünya vatandaşı. Onun taleplerini ve özlendiklerini yerine getirmeyen kurumlar, dünya pazarlarında tukaka ediliyor.

Bir Amerikan firması, -adı önemli değil- Endonezya'da yaptığı üretimde 1 yılda işçilere verdiği toplam ücretin daha fazlasını bir basketbol yıldızına verdiği için; Çin'de bir global firma oyuncak üretimini oradaki çocuklara yaptırdığı için, dünya pazarlarında tukaka ediliyor. Türkiye'de bunlara yetiyecek. Türkiye'de ürünleri ve hizmetleri, sistem ve çözümleriyle doğa, insan, -insan derken, kadın haklarını, hatta hayvan haklarını da buna katıyorum- çevre ve insan dostu olmayan kurum ve kuruluşlar yok olacak. Ondan dolayı, bu bağlamda uluslararası rekabet, global rekabet bence kötü değil, iyi.

M.A. : 1765'de buharlı makinenin James Watt tarafından işletilmesiyle başlayan "sanayi devrimi" veya kapita-

lizm 1946 yılında ilk bilgisayarın işletilmesiyle yeni bir çağına başladı, 21. yüzyıla girişle birlikte bu çağın ıylce olgunlaştığı savları var. Bu "yeni çağ"a değişik isimler verildi: "Bilim Çağı", "Bilim Devrimi", "2. Sanayi Devrimi" gibi. Bildiğiniz gibi kapitalizm periyodik krizlerini açmak için teknoloji ve bilimdeki yenilikleri kendi çıkarı için kullanarak gelişim ve değişime katkıda bulunduğu bir gerçekliktir.

"Sanayi Devrimi" adıyla sunulduğu dönemde kapitalizmin devlet modeli ulus devletti. Bu dönemde devletle kişiler bir sözleşmeyle birbirine bağlanıyordu. Bunun adı vatandaşlık sözleşmesiydi. Bu sözleşmeye göre vatandaş sayılan kişi devletin koyduğu kanunlara uyacak, buna karşılık devlet de vatandaşın geçim, sağlık, eğitim vb. temel sorunlarını çözecekti. Çözemedi. "Refah Devleti" bazıları için gerçekten de refah olurken bazıları için felaket getirdi. Bugün "sanayi devrimi"nin getirdiklerinden daha çoğunu götürdüğü tartışılıyor.

"Bilim devrimi" reklamları da aynen sanayi devrimi reklamlarına benziyor: "Bilimsel-teknolojik devrim" in tüm insanlığın sorunlarını çözeceği söyleniyor. Yorum ve görüşünüz nedir?

S.Ö. : Eskiden böyle kara kaplı kitaplarla konuşmak filan adetimizdi; burada da kara kaplı kitaptan biraz konuşalım...

M.A. : Özellikle bizim meslektaşlarımızın bu konuya akıl yormaları açısından ve sizin bu konuda dolu olduğunuzu bildiğim için soruyorum.

S.Ö. : İzin verirseniz, ben bir alıntı yapayım: "Bir yanda, insanlık tarihinin bundan önceki hiçbir çağında varlığından şüphe dahi edilmemiş olan sanayi ve bilim güçleri ortaya çıkmıştır. Öbür yanda, Roma İmparatorluğunun son zamanlarındaki faciaları gölgede bırakan çöküntü arazları var. Günümüzde her şey karşıtına gebe görünüyor. Makineler, insan emeğini kısaltıcı ve verimlendirici harikulade bir güçte oldukları halde, bakıyoruz, insan emeğini aç bırakıyor ve gebertisiye çalıştırıyor. Yepyeni zenginlik kaynakları, tekinsiz garip bir büyü altında giderek yoksulluk kaynaklarına dönüştü. Fenni zafer, bir bakıma karakter kaybı bahasınadır. İnsanlık, tabiata hâkim oldukça, aynı hızla insan başka insanlara ya da kendi kötülüğüne esir olur gibidir. Bilimin saf ışığı dahi, sanki cehaletin karanlık perdesi olmaksızın ışıyamıyor. Bütün buluş yeteneğiniz ve ilerlemeniz, maddi güçlere kırı avar bahşetmek ve insan hayatını maddi güce çevirip, akıldan ırak kalmakla sonuçlanabilecektir. Bir yandan çağdaş sanayi ve bilim, öbür yandan çağdaş sefalet ve çöküntü arasındaki bu çelişki, çağımızın üretici güçleriyle sosyal ilişkileri arasındaki bu çelişki, elle tutulur, gözle görülür bir olgu, karşı konulması ve reddi imkansız bir olgudur. Kimileri, bu olgunun karşısında ağlayıp sızlayabilirler, kimileri çağdaş çelişkilerden kurtulmak için çağdaş fenden kurtulmayı isteyebilirler ya da sanayide bu denli dikkati çekici bir ilerlemenin siyasette yine o denli dikkati çekici bir geriye dönüşle tamamlamaya muhtaç olduğunu hayal edebilirler. Bize gelince, biz, bütün bu çelişkilere damgasını vurmakta devam eden dirayetli ruhun niteliği

hakkında yanılmıyoruz. Biliyoruz ki, toplumun yeni güçleriyle baş edebilmek için, bu çelişkilerin yeni insanlarca hakimiyet altına alınması gerekir".

Marx, bu konuşmayı, Londra'da yayımlanan Halkın Gazetesi'nin Dördüncü Kuruluş Yıldönümünde, 14 Nisan 1886'da yapmıştır, 150 yıl önce. Bugün için de bugün için aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu yazıyı dilimizin büyük ustalarından, arkadaşımız, kardeşimiz Bektaş Ağaoğlu yıllarca önce dilimize kazandırmıştı.

Başka bir şey daha okuyayım:" Gözümüzü açalım, ihtilal var. İnsanın kendi yapıp kendi taptığı aygıt, günümüzün en korkunç ihtilalcisi oldu. 20 yıldır komünistlerin bir yerde ihtilal çıkarttıkları görülmedi. Bütün dünyayı ihtilale veren atom, uçak gibi teknik yeniliklerdir. Bunlardan deccal gibi ortaya çıkana, Anglosaksonların "data proses" Frenklerin "ordinatör" ya da "enformatik" dedikleri elektronik hesap ve akıl makineleri. Çocukların imam-hatip sınavından en yüksek keşif-icatlarına varıncaya kadar, her işimiz için özel buyurucular yapıldı. Bunlar olmasa, insanlar daha 30 yıl uzaya çıkamazlardı, ses aşırı Concorde uçağı 10 yıl geri kalırdı. Bir yarışmaya giren binlerce kişiden kimin kazandığını, saniyenin onda biri kadar kısa zamanda açıklıyor.

Bu yaman avadanlık, önümüzdeki yıllar içinde telefon ve elektrik aygıtları gibi herkesin her an kullandığı nesnelerden olacaktır. Bunlar neden kaçınılmaz oldu? Atom bombasının babası sayılan ve Sovyet casusu diye suçlanan Openheimara göre; bugün yaşamakta olan bilgilerin sayısı, şimdiye kadar insanlık tarihinde yaşamış olan bütün bilgilerin toplamından daha çok. Araştırma ve icatlar, hiçbir dehanın içine sığamayacağı genişlikte. Yeni buluşlar öylesine çabuk çoğalıyorlar ki, anlaşılıp kavranılmasına vakit bulamadan yitiriliyorlar denilebilir. Bu israfın önüne geçilmeli, bu kayıplar kazanılmalı. Nasıl; insan kafasıyla mı?... İnsan beyni üzerinden makine tek başına bu işin altından kalkamıyor. Bir zaman yazı keşfedildiğinde, derin bilgiler kitaba geçiyordu; ama kitap kaç taneydi? Herhangi bir ilim adamı oturuverse, bütün kitapları ezberleyiverirdi. Şimdi bütün çıkmış yazıların adını işiten bir kişi bile olamaz. Bir tek bilim dalındaki yayınları izleyebilecek "dahi" beyin tasavvur edilemiyor.

Bu muazzam bilgi yığınları ne olacak o zaman; işte bu avadanlık, o mahşerin içinde yeni bir düzen getirdi. İçinden çıkılmaz zenginlikte, insan kafasının sınırlarını çatlatarak bollukta olan bilgilerimizi, yılların çabukluğuyla kullanılır, işe yarar hale getirdi. Bu nice bir şeydir; bir yapma anı, suni hafıza makinesidir. İçinde milyonlarca eleman var; makine, o elemanları en mantıklıca elden geçiriyor, bu işi radyo lambaları görüyordu, o yüzden avadanlık çok ağır ve büyüktü. Şimdi bir santimetrekareye 50 tane sığacak denli küçük minyatür transistörlerle, daha doğrusu transistörleştirilmiş rölelerle çalışıyor. Bunları kullanmak için "software" adı verilen yazılımlardan yararlanılıyor. Bugün milletlerin uğrunda en büyük yarışa kalktıkları amaç, bunları yapmaktır. Bütün sanayi ve kültür alanlarını bu avadanlıklar kaplıyor, insanlık yeni bir çağa yürüyor.

Peki biz ne alemdeyiz? İki de birde övündüğümüz Türk

Milleti ve vatanseverliğimize ihanet etmiş duruma düşmek istemiyorsak, bu yarışa biz de girmek zorundayız. Çok değil, 20 yıl sonra, ya Türk Milletini kurbanlık köle sürüsü halinde yabancılara teslim edeceğiz yahut yok olacağız. Fransa'nın en büyük dergisi, şunu haber veriyor: "Eğer bir millet, dünyanın bütün bilgisayarlarına sahip çıksa, bir üst insanlar milleti haline gelir ve öteki milletleri köle yerine koyabilir". Köylücüklerimize ölü ve beyin yıkayacak imam hatip yetiştirmekle kendimizi aldatmayalım, ihtilal ürküntüsüyle halkımızı şaşkına çevirmeyelim. Bilgisayar ihtilali, deccal gibi kapımızı çalıyor. Meclis tutanaklarında gizli bildirilerde değil, bu müthiş ihtilalde aklımızı başımıza toplayalım; yoksa, 20 yıl su gibi akar ve iş işten geçer".

Bu yazı, 4 Mart 1967 yılında yazıldı, 33 yıl evvel. Bu yazıyı yazan adam, bir mühendis değildi, bir doktordu; Doktor Hikmet Kıvılcımlı. Gerçekleri söyleyen insanlar vardı, 33 yıl evvel söylendi bunlar.

Ben, 67 yılında bilgisayarı kullanırken, bu bilince sahip değildim. Türkiye, inkarlar ülkesi olduğu için; örneğin İnşaat Mühendisleri Odası da benim yazdığım yazıları inkâr ediyor, sizin kayıtlarınız yok, "Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası" diye benim yazdığım kitap. Bakın İnşaat Mühendisleri Odasının kayıtlarına, yok böyle bir kitap. Siz yok etmiş olabilirsiniz, Oda yok etmiş olabilir; ama duruyor ortada. "Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası" kitabını ben yazdım; ama yayınlarınızda geçmiyor, geçmez. İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları diye, "Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası" gibi bir kayıt göremezsiniz; basıldıktan bir hafta sonra, o günkü yönetim tarafından SEKA'ya gönderildi hamur yapılmak üzere. Ben, 20 tanesini filan sakladım, duruyor bende; bir tanesini imzalı olarak sana verebilirim. Yani, bu, böyle kahredici bir ülke ve kahredici bir toplumdur. Bunun altını çiziyorum: Burada 33 yıl önce söylenen, 150 yıl evvel söylenen iki gerçekten bahsediyorum ve bu gerçekler, bugün de aynen birebir geçerli.

Dünya üzerinde, biraz önce söylediğim gibi, bilişim-iletişim teknoloji bağlamında olağanüstü bir teknolojik altyapı gerçekleşti. Bu altyapı üzerinde, global firma dediğimiz firmalar oluştu. İşte o global firmaların elinde bilgi ve veri ve maddi güç, geçmişe kıyasla olağanüstü boyutlarda arttı. İşin bir yanı bu; global firmalar var ve global firmaların bilişim-iletişim teknolojisi altyapısı bağlamında, dünya üzerindeki tüm bilgilere, tüm kaynaklara, eski kıyasla olağanüstü hızlı, sürekli ve birebir iletişim gücü var. Bu yapılanmada, artık global firmalar - bunlar 300-400-500 tane- ve onlara bağlı olarak çalışanların geçmişin geleneksel kurumlarına ihtiyacı yok. Geleneksel kurumlar derken; kendilerine ait olan siyasi partilere ihtiyacı yok, kendilerine ait olan siyasi kurumlara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan parlamentolara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan sendikalara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan geleneksel birtakım kurumlara ihtiyacı yok. Yani, onlar tarafından biçimlendirilmiş ve onların çıkarlarını savunan geleneksel kurumlara ihtiyaçları yok; birebir, doğrudan, mutlak egemenlik sahibi olabiliyorlar, aracıya ihtiyaçları yok. Bu bağlamda, onların geçmişin

geleneksel kurumlara ihtiyaç yok. Bunu yaşıyoruz Türkiye'de; artık bütün siyasetler, dünyada ve Türkiye'de ölmüş durumda. Dolayısıyla çağ bitmiş, anakronik siyasetler, kurumlar bunlar; yok bunlar, Türkiye'nin ve dünyanın ihtiyacı yok; global firmaların da ihtiyacı yok, insanlığın da ihtiyacı yok. Bir tarafta, elinde muazzam bilgi, kaynak ve güç olmuş bir kesim var.

M.A. : Siyasete ihtiyaç kalktı demiyorsunuz herhalde değil mi; şu andaki mevcut yapıyı siyasi partilere diyorsunuz.

S.Ö. : Siyaset anlamında, siyasete ihtiyaç yok, siyaset adı altında siyasete ihtiyaç yok. Siyasetten ne anlaşıyor-sa, o anlamda siyasete ihtiyaç yok; yani siyasete yüklenen anlam günümüze kadar ne ise, o bağlamdaki siyasetlere ve siyasi yapılanmalara ihtiyaç yok diyorum. Günümüzde sağ-sol, doğu-batı, güney-kuzey, hangi siyasete hangi yüklemi verirsiniz verin, -bizim siyasetlerimiz de dahil-onlara ihtiyaç yoktur diyorum, söylediğim o. Hem global güçlerin güdümündeki siyasetlere, hem de gerçekte veya sözde onun karşıtı olan siyasetlere ihtiyaç yok diyorum; çünkü onların hepsi çağını bitirdi artık. İnsanlık başka şeyleri bekliyor, Mevlana gibi başka şeyler söylemek ve yapmak zamanı geldi. Çocuk doğuyor, gözümüzün önünde doğmakta; ne kadar geriye gitsek, ana da sağlıklı, çocuk da sağlıklı doğuyor, pırıl pırıl; 6,5 milyar insanlığın çocuğu doğmakta. Bir tarafta diyelim 6 milyon insanın elinde birikmiş; bunlar tasarım süreçleridir, bilgisayar yazılımlarıdır, ileri teknolojilerdir, hi-tech denilen yapılanmalarında onların patentleri, lisansları, bunlar bilişim-iletişim bağlamında belirli güçlerin elinde. İsterse, uyduyla, kullandığın tenis topunu bile görebiliyor değil mi; yani 44 tane uyduyla. Yani, yürüyen bir insanın, elinde yediği, içtiği sigaranın markasını bile görebiliyor, bu teknolojiye sahipler.

Bu, mutlak güç sahibi olarak insanlığın kaderini belirleyecekler anlamına gelmiyor. Böyle bir yapılanma, neyi beraberinde getirdi: Bir yanında elinde mutlak maddi güç, bilgi anlamında, finans kaynakları anlamında, pazarlar anlamında ve diğer kaynaklar anlamında mutlak güç sahibi olmaya doğru bir gücü oluşturdu global firmalar; onlara bağlı medyaları, onlara bağlı olan sözcüleri ve saire oluştu. Fakat, böyle bir yapılanma, beraberinde dünyanın evrensel yıkımını da getirdi veya getirmekte. Biz, hepimiz, şu anda bir uzay gemisinde yaşıyoruz; uzay gemisinin adı, dünya. Bu uzay gemisi, geçmişteki Titanic gibi batıyor. Geçmişte Titanic batarken, -eğer biliyorsanız, biliyorsunuz mutlaka- ikinci sınıf ve üçüncü sınıf kamara yolcuları veya ambar yolcuları oraya kilitlendi, lüks kamara yolcuları kurtarıldı. O zaman 1 000 tane veya 1 500 tane insan nasıl kurtarıldı Titanic'te; bu gibi zavallılar, ayak takımı fare gibi boğularak kurtarıldı değil mi?.. Ancak, günümüzde uzay gemisi dünya batarken, kaptanlarıyla, lüks kamara yolcularıyla, birinci sınıf süper lüks kamara yolcularıyla birlikte batıyor. Bu dünyanın kaderi, bir ve tek artık. Nasıl batıyor; doğal kaynaklarıyla batıyor, ozon tabakasının delinmesiyle batıyor.

Birleşmiş Milletler istatistiğine göre, dünyada bilinen

narkotik tüketimi için 400 milyar dolar para harcanıyor, kimyasal bağımlılık için dünyada harcanan para miktarı 400 milyar dolar. Oysa tüm dünyadaki insanların sağlıklı temiz suya kavuşmaları için gerekli para 8 milyar dolar. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programından örneği veriyorum. Annelik görevlerini yerine getirebilmesi için, sağlıklı doğum yapabilmesi için insanlığın harcaması gereken miktar 13 milyar dolar, tüm insanlığın evcil hayvanlara mama ve kuaföre harcadığı para 40 milyar dolar. Bir tarafta 400 milyar doları uyuşturucuya, 150 milyar doları alkole harcıyor insanlar, öbür tarafta ise 13 milyar doları veremiyor. Bu bir çelişkidir; biraz evvel okuduk bunu; 150 yılda belki çelişkisi şimdi daha da büyüdü. Bu durumda ne oldu; bu durumda...

M.A. : Bu anlamda kapitalizmin kritiğini de yapıyorsunuz. Sanayi devrimiyle birlikte ortaya atılan refah devleti ve saire...

S.Ö. : Ben, sistemin kritiğini yapıyorum; artık burada kapitalizm bile gerekli değil. Sistem bu; içinde bütün hepimiz varız, yani kendimizin de kritiğini yapıyorum. Dünyada alkolikleri birleştiren ve onları insancıl boyutlarda ayık tutmaya çalışan bir kuruluş var; bunun adı "Adsız Alkolikler". Dünyanın her yerinde, alkol bağımlısı olan bir kişi, alkolü bırakmak isterse o kuruluşa katılır ve orada onların toplantılarında yer alarak, kendisiyle aynı kaderi paylaşan insanlarla deneyimde bulunarak, ayık kalma sürecini uzatır veya ayık kalır. Adsız Alkoliklerin her toplantısında, söz alan bir kişi -Amerika'da da çok izledim- ayağa kalkar der ki, "adım Sedat, alkoliğim". Esasında şunu yapmamız gerekiyor: "Adım Sedat, sistemkoliğim; adım Mustafa, sistemkoliğim; İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanım, sistemkoliğim; adı devrimci olan bir örgütün başında bulunuyorum, sistemkoliğim"; bunu söylememiz lazım, bu yığılacağı göstermemiz lazım. Kendimizi de bu işin içine katarak konuşmamız lazım; yani özeleştirisi yapılacaksa, böyle yapılacak, yani cerahat patlayacak. Zaten biz patlatmasak, patlatılıyor zaten, patlıyor bu.

Bu durumda ne oluyor; uzay gemisi dünya batarken, bu batmanın bilincine varan insanlar ve kesimler arasında özel sektör mensubu insanlar da var. Aynı kitaptan okuyayım ben; Manifesto'da der ki, "Mevcut sistemin krizinin en kritik noktasının birinde egemen sınıfların yanında yer alan bilim adamlarından, tarihin genel gidişini kavramış olanların bir bölümü, egemen sınıftan kopar, ezilen sınıfların ve kesimlerin yanında yer alırlar" der Marx ve Engels. "Krizin en kritik anında, egemen sınıfların sözcülüğünü yapan bilim adamlarından, tarihin genel gidişini bilincine çıkartmış olanların bir bölümü kopar, ezilen sınıfların ve kesimlerin yanında yer alırlar". Marx ve Engels'in kendileri de öyle değil mi; birisi fabrikatör, birisi de üniversite hocası. Günümüzde de bir tarafta 6,5 milyar insanın, gettolarıyla, uyuşturucusuyla, "Lost Son" diye bir film var. Dünyada 10-11 yaşındaki küçük oğlan çocuklarının nasıl kaçırıldığını ve nasıl seks kölesi haline getirildiklerini gösteren film, gerçeği anlatıyor. Yani organ ticareti var; insanlar kayboluyor, organları götürülüyor; böyle bir dünyada yaşıyoruz biz.

Bu dünyada bunu bilincine varanlar sadece işçiler, sadece emekçiler, sadece devrimciler değil; insanlar bunun bilincine varıyor, tek tek insanlar dünyanın her yerinde bunun bilincine varıyor. O zaman "hayır" diyorlar; çünkü diyelim ki bir global firmanın yönetim kurulu başkanısın, 2 milyon dolar maaşın var, primlerinle beraber 100 milyon dolar para alıyorsun, hisse senetlerin var oradan ve dünyanın en güçlü otomobil sektörü kuruluşusun, pazar payını yükseltiyorsun. Ancak, iki tane çocuğun var; biri 14 yaşında bir kız, biri de 13 yaşında bir oğlan çocuğu. 13 yaşındaki çocuğun uyuşturucu bağımlısı, 14 yaşındaki kızın da babasının kim olduğunu bilmediği bir çocuğa hamile, eşin de hem narkotik, hem uyuşturucu bağımlısı. Böyle bir yapıda, sen General Motors olmuşsun, Siemens olmuşsun, Toyota olmuşsun, ne yazar... Bir de başarı bu mu?

İnsanlar, bunun farkına vardı; nasıl geçmişte Fourier'ler, Owen'ler, Marx'lar, Engels'ler farkında vardıysa, şimdi insanlık içinde yeni bir ayrışma başladı, bunun bilincine varanlar çıktı. Dolayısıyla, toplumsal yapılanma, yeniden yapılanma; bu defa var olan bilim ve teknik birikimin üzerinden dünya çapında bilgi ve deneyim erişimine dönüştü. Bugün Prag'da yollara çıkan binlerce kişi, deneylerini Internet ortamında birbirleriyle aylarca önceden paylaştılar; sokakları, "coğrafi bilgi sistemi" çok daha evvelden gördüler. Nerede duracaklarını, nereye gideceklerini, neler yapacaklarını, neler söyleyeceklerini çok daha evvelden sanal ortamda tasarımıladılar. Var olan bilim ve tekniği insanlığın ve toplumun hayrına kullandığı için, o teknolojiyen global firmalardan daha iyi yararlanıyor. O zaman, toplumsal yeni yapılanmanın ana dinamikleri, başka biçimlerde çıkıyor; hareketler ortaya

çıkıyor; diyelim ki çevre hareketi gibi, yeşil hareketi gibi... Bakıyoruz mesela; Türkiye'de doğayı korumak için geliyorlar buraya, bir kuruluş biliyorsunuz eylemler yapıyor, zincirliyor kendini filan; yani bu gibi kuruluşlar var. Bazen belki kendine göre aşırı eylemleri oluyor, ama bunların sahibi, atası, babası, örgütü, başı filan yok, yönetimi filan yok, bunu insanlar yapıyor. Çünkü, artık öylesine büyük bir teknolojik birikimin sahibiyiz ki; dünyanın her yerinde ki aşağı yukarı her insanla erişimde bulunma imkanına sahip olduk ya da olmak üzereyiz.

Böyle bir yapılanmada çelişki; insanlığın tüm birikimine, maddi ve manevi birikimine sahip olup, insanlığı köleleştirmeyi düşünen güçlerle, krizin bu anında oradan kopup 6,5 milyar mazlum insanlığın yanında alan namuslu, dürüst bilim adamları, mühendisler, yazarlar, çizerler... Bunların kendileri sermaye düzenin içinde yer almış bile olabilir, hiç fark etmez; birlikte yok olurken, bunun sermayesi falan yok, birlikte yok oluyoruz. Böyle bir yapılanma içinde yepyeni bir yapılanma ortaya çıktı. Özel sektör kuruluşları açısından bunun adı, kurumsal-toplumsal sorumluluk. Dünyanın her yerinde binlerce özel sektör kuruluşu, -biz de onun parçasıyız- kendileri aralarında şu anda iletişim halinde. Bizim network'umuz var; yani bütün eylemlerimde, müşterilerim ve tedarikçilerimle ve yaptıklarımla, hizmet üretme sistemlerimle her an başından sonuna kadar entegre ve sürekli olarak çevre, doğa, insan, gençlik, gelecek ve insan dostu olmak zorundayım; toplumsal ahlaki muhasebe ve murakabeye açığım. Şimdi sen, benim bütün kayıtlarımı öğrenmek istersen, sana açabilirim, açıyorum, herkese de açık. Bu yepyeni bir bilinç, yepyeni bir insan. Buna, burjuvazinin

yeni oyunu, tekellerin yeni reformist mantığı, global firmaların yeni söylemi filan denilebilir. Söyleyene değil, söyletene bakmak önemli; dünyanın 6,5 milyar insanı, artık varolan yapılanmanın global firma denilen firmaların da mutlak anlamda aleyhine olduğunu görüyor. Geri dönüşsüz gibi, yani gemi neredeyse batıyor. Bu durumda, artık sen-ben, yukarı-aşağı, doğu-batı, kuzey-güney, sağ-sol filan, bitti bu; insanlık sorunlarımız var, evrensel insanlık sorunları var. Evrensel insanlık sorunları bağlamında kim benimle beraber yürürse, o benim dostum, arkadaşım, kardeşimdir.

M.A. : Teşekkür ederim.

Mühendisliğin geleceği konusunda ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum.

S.Ö. : Ben tabi fütürolog veya kâhin olmadığım için, benim değerlendirmelerim olsa olsa izdüşümler şeklinde olabilir. Başında şöyle bir hususu kendi açımdan yanlış bulduğumu söyleyeyim: İnsan, insan olduktan bu yana, yani insan olarak evrimlendiğinden bu yana, el emeğiyle zihin emeği arasında bir ayrım yoktur. Emek, tek başına bir tözdür, bir özdür, tektir; eliyle ve beyniyle insan, bütün varlığıyla aynı emek türünü yerine getirir. En ilkel el emeğini yapan kişi bile...

M.A. : Ben de zaten biraz önce izlemedim, ama ağırlık olarak...

S.Ö. : Ağırlık, her zaman kişinin diyalektik bütünlüğündedir. En ağır el emeğinde bile olağanüstü beyin hareketleri vardır; çünkü elin hakimiyeti hiçbir bilgisayar tarafından yerine getirilemiyor. Beyin olağanüstü gelişmesi lazım ki el çalışsın, el olağanüstü gelişsin ki beyin çalışsın. Ondan dolayı, böyle zihin emeği, kol emeği, bilmem ne emeği diye emek ayrımı yok, olmaması gerekir. O, belirli teorik yaklaşımları gündeme getirmek için ileri sürülmüş, doğru olmayan, bilimsel olmayan bir yaklaşımdır. "Beyin emeği geliyor, artık kol emeği ortadan kalkıyor" diyebilmek için. Her beyin emeğinde de el emeği var; dolayısıyla emek tek bir türdür. Emeğin kendisi, insan emeğidir ve toplumsal emektir; tek başına da emek olmaz, toplum varlığı olan insanın emeğidir, sosyal emektir, emek böyle tanımlanır. Dolayısıyla onda zihin de vardır, beyin de vardır, gelenek-görenek de vardır, değerler de vardır, her şey vardır.

Ben, özellikle TMMOB'nin yaptığı çalışmanın bir bölümünde İstanbul'da Mimarlar Odası tarafından zannediyorum Yıldız Sarayında bir toplantı vardı, oraya davet etmişlerdi ve gittim izledim o toplantıyı. Zannediyorum o çalışmayı yapan, iki tane sosyolog veya işletmeciler arkadaş; mühendis değillerdi onlar ve o çalışma, orada gördüğüm kadarıyla fevkalade yetersiz ve ilkel bir çalışmaydı. Çünkü, sadece ve sadece orada teknoloji boyutu gündemde değil. Gerçek mühendislerin her zaman -ben de öyleyim- saygı duydukları bir tek meslek vardır; matematikçiler. Onun dışındaki tüm meslekleri gerçek mühendisler küçük görür; ben de o mühendisler-

den biriyim. Ben, mühendisliğin dışındaki tüm meslekleri küçük görürüm; matematikçi dışında. Bu, peşin hüküm mü; evet, böyle. Yani, gerçek meslek mühendisliktir; ama bizim üzerimizde, biz matematikçi olmadığımız için mühendis olmuşuz, onlar bizden kategorik olarak daha yukardadır. Benim değerlerim böyle. Sosyologlarımızın, -bu, dünyanın her yerinde böyle- yüzlerce soru sorup, yüzlerce matris tabloları çizerek ortaya çıkarsamalar yaptıkları saplantılar var; ama hiçbir şey çıkmaz ortaya. Somut gerçek çok basittir: $F=MA$. $\Sigma = M \times C / I$, bu kadar basittir. Mühendisliğin iki tane veya üç tane formülü var, 10 tane, 100 bin tane değil. $F=MA$ veya $FMA=0$ veya $\Sigma = MC / I$, M/W diye de söyleyebilirsiniz; ama iki veya 4-5 tane formül var, binlerce değil. Gerçek mühendislik budur; mühendislik, basite, güzele, kolayla indirgeyerek çalışır. Sosyologlar ve hele hele mimarlar, iflah olmayacak şekilde saplantılar içerisinde oldukları için sözde ilericidirler.

TMMOB'nin yaptığı son araştırmayı örnek alalım İstanbul'da yapılan bir toplantıya hasbalkader bizi çağırdılar. Tabii biz, her toplantıda "merhaba kör kadı" gibi konuştuğumuz için veya imamın nikahta boşanma ayetini okuması gibi konuştuğumuz için sevmadılar bizi, ama biz gene de söyleyeceklerimiz söyledik. Onlar genç bebelerdi; yanaklarından makas alıp, bir yere gönderilir, o kadar.

O çalışmayı okumadım; ama orada gördüğüm kadarıyla mühendisi tanımlayamaz. Mühendisi mühendisler tanımlar. Mühendisi kendi içinden görüp, anlayabilecek ve karşıt tezlerinin anlamlılığını gündeme getirecek Nilüfer Göle gibi çapı olanlar, yani bir meydan okuma olarak ortaya koyabilir. Kolay değildir, mühendisin Türkiye'deki ve günümüzdeki konumunu anlayabilmek; iş süreçlerini, çalışma süreçlerini, geleneklerini, göreneklerini, değerlerini, eğitim süreçlerini, özelemlerini, beklentilerini, umutlarını, zaafalarını, erdemlerini görmek için, kolay mı bu? Dışarıdan bakmakla olmaz. Günümüzde mühendisi tanımlayabilecek insanlar, doğrudan doğruya mühendislerdir; o mühendisler de YETKİN mühendislerdir, yani çıraklık ve kalfalık dönemlerini geçirmiş ve usta olabilmek şansını elde etmiş. Çünkü, insan 20 yıl çırak, 10-20 yıl kalfa olduktan sonra belki 30-40'inci yılında usta olur.

Eğer bir ustaysam, -ben bir ustayım- mühendislerle ilgili olarak şunu söyleyeceğim: Günümüzde Türkiye'de ve dünyada mühendisin görevleri ve işlevleri, geçmişe kıyasla çok daha anlamlı, çok daha kapsamlı, çok daha olumlu, çok daha insancıl bir içeriğe sahip olma potansiyeline sahiptir.

M.A. : Yani işlev azalmıyor, artıyor.

S.Ö. : Daha evrensel, daha katılımcı, daha paylaşımcı, daha insancıl olabilmek potansiyeline sahiptir; yani teknokrat mühendise, dünya vatandaşı mühendise, insan mühendise evrimlenmek mümkün. Yani, Kwai Köprüsünü yapan mühendis değil, Kwai Köprüsünü yapmayan

mühendis; napalm bombalarını yapan değil, yapmayan mühendis; Almanya'daki gaz odalarının tasarımı, muhteşem mühendislik eserleri şeklinde ileri süren mühendislik değil, onları reddeden mühendislere ihtiyacımız var. Yani, mühendisliğin yeminine ihtiyacımız var. Ağabeylerimizin, ustalarımızın hangi yılda yaptıklarını bilemiyorum, 50'li yıllarda koydukları mühendislik yeminini siz de biliyorsunuz. Ne diyor: "Bana verilen mühendislik unvanına daima layık olmaya..." Daima layık olmaya; bugün, yarın, öbür gün değil, daima... "Onun bana sağladığı yetki ve sorumluluğu bilerek..." Önce bileceksin, ne diyor; "hiç bilenle bilmeyen bir olur mu" diyor, kitapta da öyle yazıyor. "Hangi şartlar altında olursa olsun..." Bugünkü şartlar, yarınki şartlar değil, hangi şartlar altında olursa olsun. "Efendim askeri hükümet var, baskı hükümeti var, şartlar değişti ne yapayım, ben de böyle..." Hayır, yeminini, ayağını kaldırmadan edeceksin. "Onları ancak iyi kullanmaya, yurduma ve insanlığa yararlı olmaya, -sadece yurduma değil- insanlığa yararlı olmaya, kendimi ve mesleğimi maddi ve manevi anlamda yükseltmeye çalışacağıma namusum ve şerefim üzerine yemin ederim". Mühendislik gibi katı, madde üzerine kurulmuş, sayılara dayalı bir meslekte, kaç tane sübjektif yaklaşım, değer var burada; şeref, namus, insanlık, yurt, iyiye kullanmak... Bunlar sübjektif değerlerdir. Bunlar ölçülemiyor mu; bunlar ölçülür, bunlar insanların tavırlarıyla ölçülür. Hangi mühendisin iyi mühendis, hangi mühendisin kötü mühendis olduğunu biliyorum.

Ben şunu biliyorum: 17 Ağustos depreminden dolayı utanmayan inşaat mühendisi mühendis değildir diyorum; ister İnşaat Mühendisleri Odasının başkanı olsun, isterse herhangi bir yeni mezun bir mühendis kardeşimiz olsun, o yemine layık değildir. Dolayısıyla günümüzde bu yemin bu haliyle aynen tüm mühendislerin, dünya mühendislerinin yeminini olabilir. Halbuki ben duyuyorum ki, İnşaat Mühendisleri Odası Genel Merkezinde yeminin değiştirilmesi için birtakım girişimler var. Yani tarihe düşmanlıktır, geleneğe düşmanlık... Böyle bir şey duydum; yeterli bulunmuyormuş da, onu işte başka bir şeyi, çoğulcu, katılımcı falan... Yapılır bunlar, olur, biz de yaptık bunu; genel sekreterliği parça parça ettik, ondan sonra genel sekreterlik çocuk-çocuk oyuncağı oldu. Yani, geçmişin gelenek ve göreneklerini bazı alanlarda yıktık, yanlışlar yaptık; ondan sonra odanın kurumsal yapısının ne kadar zarar aldığını, kanadığını hep beraber gördük. Danışma Kurulu bizde var değil mi, başka odalarda yok, hâlâ devam ediyor. Geçmişten kalma, arkaik bir kurum mu; hâlâ orada insani boyutta sözler dile getirilebiliyor. Dolayısıyla bu yemin, bütün mühendislerin yeminidir. Mimar Sinan da, sadece mimar değil, mühendistir; lütfen, Mimar Sinan'a mühendis Sinan olarak sahip çıkalım, mimar teröründen korkmayalım.

TMMOB, Türk Mimarlar Odaları ve Mühendisler Birliği filan diye geçiyor; 54 yılından bu yana, 46 yıl içerisinde TMMOB'de İnşaat Mühendisleri Odasından tek bir kişi başkanlık yapabilmiş midir? Türkiye'de, gelenekleriyle,

birikimiyle, tarihiyle, çektikleriyle, cefasıyla, deneyimiyle, değerleriyle, organizasyonuyla -bugün de böyle, eleştirmeme rağmen- şubeleriyle, temsilcilikleriyle, yayınlarıyla, eylemleriyle, maddi gücüyle en güçlü oda hangisidir; İnşaat Mühendisleri Odası. Neden İnşaat Mühendisleri Odası TMMOB'de başkanlık yapamaz; yaptırılmaz. Cüney Özcebe, TMMOB'nin gerçek ve bihakkın başkanı olma hakkında sahip değil miydi; herhalde...

Ben hesap sormuyorum, yani bunun olmayacağını da biliyorum; ölü gözden yaş beklenmez. Ben ne TMMOB'den bir şey bekliyorum, ne de İnşaat Mühendisleri Odasından. Ben, tarihin gelişmekte olan tohumundan, yeşermekte olan dinamik güçlerinden bir şey bekliyorum; özlemlerimi, beklentilerimi, umutlarımı onlarla paylaşıyorum. Yani, geride kalmış, ölmüş, ölmekte olan güçlerle benim ne beraberliğim var, ne ortaklığım.

Ben, size tarihi anlatırken, tarihi, bugünü ve geleceği anlatmak için konuşuyorum. Tarih, benim bir anlamda umurumda da değil, ama aynı zamanda umurumda; çünkü ders almak için umurumuzda. Mehmet Akif de öyle diyor; "ders alınsa, tarih hiç tekerrür eder miydi" diyor. Bak, orada Mehmet Akif'in fotoğrafı var ... burada da Mustafa Kemal'in fotoğrafı var. Türkiye'de bunların ikisi birbirinin karşıtı olarak konuluyor. Onların her ikisi de, insanlık tarihinin onurlu ve temiz insanları ve beraberce eylem ve fikir birliği yapmış iki büyük insanımız. Türkiye'de bunu anlatamazsın, bu olmaz; çünkü bizde ya doğucusun ya batıcısın, ya ilericisin ya gericisin, ya sağcısın ya solcusun. Yok böyle bir şey, artık bu ayrımlar bitiyor; ya namuslusun ya namussuzsun, ya bilinçli ya bilinçsizsin, ya vatanseversin ya da vatan sevmesin, ya insan seversin yahut insan sevmesin, ya dürüstsün ya yalancısın, ya mühendislik yeminine bağlısın ya da mühendislik yeminine bağlı değilsin; tüm şubelerinle, temsilciliklerinle ve yönetimle birlikte tek bir mühendisi disiplin kuruluna, onur kuruluna götürmeyen bir yönetime sahipsin. Bu yemin, İnşaat Mühendisleri Odası Merkezinde duruyor, kaldırın onu oradan, oda buna layık değil.

M.A. : Dikkat ettiyseniz, size, odaya ilişkin sorduğunuz sorular içerisinde günlük gelişmelerimize ilişkin bir şey sormadım, bu konuyu da konuşmadık. Ben, bunu konuşmayalım demiyorum; ama bunu çok konuştuk. Sizden alabileceğim şeyler, bu konuştuklarımızıdır. Bunlara ilişkin geniş ufuklar yaratmamız lazım. Kısırdöngüler içerisinde olacak olan şeyleri sizinle konuşmayı ben de uygun bulmadım, gerekli değil; şunu yaptık, şu olmadı, bu gitti ve saire falan... Sonuç olarak, yanlış içerisinden bulunanları tarih düzeltiyor, zaten kendine göre getiriyor; siz de onu tespit ettiniz, altını çizdiniz. O anlamda ben bir şey sormuyorum. Belki başka bir konuşmamızın görüşmemizin konusu olabilir. Yine de onu hiç dikkate almayalım anlamında söylemiyorum. Tecrübeleriniz var, ama bana göre ben bunları konuşmayı istiyordum ve çok değerli bir konuşma oldu. Çok teşekkür ediyoruz zaman ayırdığınız için.